

การเมืองเบื้องหลัง สถาปนาพระปิ่นเกล้าฯ

ข้างสำหรับเวียดนาม :
จากสังคมบรรพกาล
ถึงเมนูร่วมสมัย

ตำนานมวย
คณะเลี้ยงประเสริฐ
บ้านท่าเสา

เมื่อไทยเผชิญ
สงครามตัดกำลัง

ปีที่ ๔๒ ฉบับที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๔

ศิลปวัฒนธรรม

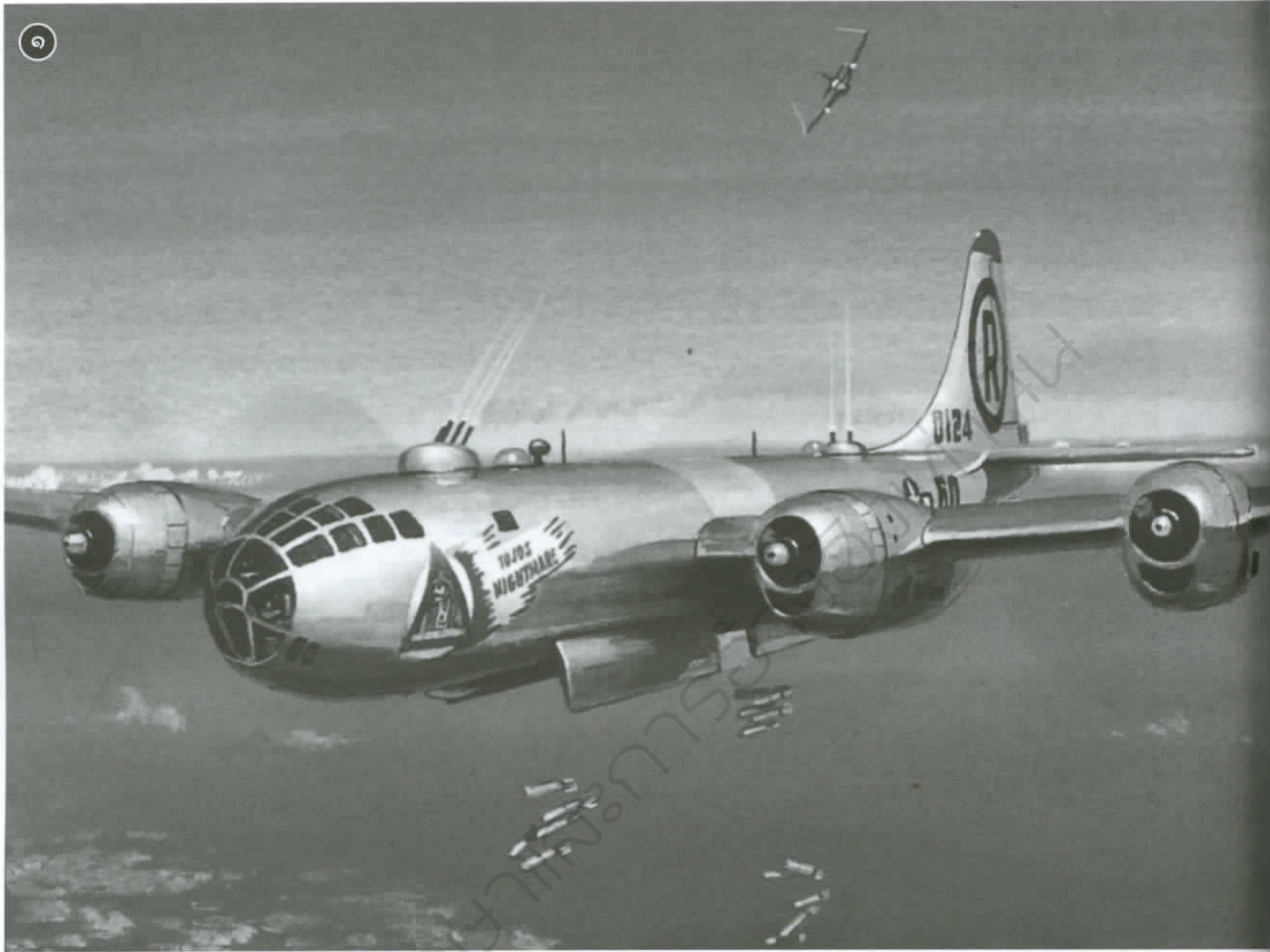
ART & CULTURE MAGAZINE

ART & CULTURE

silapa@matichon.co.th

ยาใจ / ขรรค์ชัย บุนปาน	๘
การเมืองเบื้องหลังสถาปนาพระปิ่นเกล้าฯ / กำพล จำปาพันธ์	๓๔
ข่าวสดวันเกิดเหตุ ๑๖๐ ปี เบื้องหลัง “สงครามฝิ่น” (ตอนที่ ๒)	๙๒
เซอร์จอห์น เบาริง ผู้ร้ายหรือผู้ดี? / ไกรฤกษ์ นานา	
นักมวยเก่าเล่าขานตำนานมวย คณะเลี้ยงประเสริฐ บ้านท่าเสา /	๑๑๖
พ.ต.ท. สมพงษ์ แจ่มเรวี	
สักวา : จากอดีตถึงปัจจุบัน (จบ) วิวัฒนาการของสักวา (๓) /	๑๔๐
ถาวร ลิกขโกศล	
สโมสรศิลปวัฒนธรรม	
คุยกับหนังกัน / เอนก นาวิกมูล	๑๒
เอกอักษรราชู “อุชเชนี” / เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	๒๙
สันติบาลใต้ดิน (๒) / พลเอก บัญชร ชวาลศิลป์	๓๐
เมื่อไทยเผชิญสงครามตัดกำลัง / มนต์ชัย ราชรินทร์วิสุข	๓๘
“คอหนัง” - สะเทือนน้ำสะเทือนบก -	๔๘
ซีล - SEAL (Sea Air Land Team) / เรื่องชัย ทรัพย์นรินทร์	
ที่ “ทับผ่านทาง” (๖) : ปฐมมา (Image) / พนม นันทพฤษณ์	๕๕
ข้างสำหรับเวียดนาม : จากสังคมบรรพกาล ราชสำนักอาณานิคม	๕๖
ถึงเมฆร่วมสมัย / ดร. องค์กร บรรจุน	
ความผิดกล้วย / ขุนทองกะลาเปี้ยก	๖๙
เพลงฐานันดรรัก / บูรพา อารัมภีร	๗๐

เมื่อไทยเผชิญสงครามตัดกำลัง

มนต์ชัย ราบรินทวีสุข

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ แม้ว่าหลังจากญี่ปุ่นยกกำลังขึ้นบุกไทยแล้ว ตลอดสงครามน่าจะนับได้ว่ามาตุภูมิหรือตัวแผ่นดินแม่ ไม่ได้มีอิริราชศัตรูยาตรากำลังเข้ามาบุกรุกเลย

หากนับกันจริงๆ ก็คงตั้งแต่สมัยศึกเก้าทัพในสมัยรัชกาลที่ ๑ เป็นคราวสุดท้ายแล้วที่มีกองทัพต่างชาติบุกรุกเข้ามาในพระราชอาณาจักร แม้ในกรณีพิพาทอินโดจีน มีกำลังทางบกเข้าศึกที่บุกรุกปะทะกันระดับกองพันก็อยู่ตามชายแดน กองทัพไทยบุกข้ามฝั่งโขงไปไกลไม่น้อย ทว่าที่หนักหนากว่านั้นก็

คือการถูกรุกรานทางอากาศที่มาโจมตีทิ้งระเบิดจังหวัดชายแดนริมฝั่งโขง และชายทะเลอาณาเขต ที่เป็นเรื่องใหม่แม้ในสงครามโลกครั้งแรก กองทัพไทยก็ยังไม่เคยเผชิญ แต่สิ่งที่เกิดขึ้น จนต้องมีการสู้รบกัน สิ่งที่กลับเป็นเรื่องใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการส่งจารชนที่มีทั้งเป็นคนไทยเอง (เสรีไทยสายต่างๆ) และที่เป็นชาวต่างประเทศลักลอบขึ้นบกและกระโดดร่มลงมาบนแผ่นดินไทย (อาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ก็เคยมากับเรือดำน้ำนอกฝั่งอันดามัน แต่ไม่พบคนมารับจึงต้องกลับไป)

แม้ว่ากองทัพบกจะรุกขึ้นไปถึง เชียงตุง แต่ในที่สุดดินแดนที่ได้ยึดครองทั้งหลายรวมทั้งญี่ปุ่นได้ชัยชนะ ทั้งในมลายาและสิงคโปร์ แล้วยกดินแดนให้ไทย

หลังสงครามสงบดินแดนทั้งหมดที่ได้คืนมาก็ต้องคืนกลับให้เจ้าอาณานิคมไปหมด เพื่อไม่ให้ไทยต้องตกอยู่ในฐานะประเทศแพ้สงคราม

ในตลอดช่วงสงครามนี้แม้ประเทศไทยจะไม่ได้เป็นยุทธภูมิเลย แต่สงครามในรูปแบบใหม่ก็ทำให้ประเทศไทยและคนไทยที่ได้ชื่อว่าอุดมสมบูรณ์ กลับอยู่ในสถานะ “บ้านแตกสาแหรกขาด” และตอนปลายสงคราม บางภูมิภาคกลับอดอยากกันอยู่ไม่น้อยได้อย่างไรกัน

อันที่จริงก่อนไฟสงครามจะลามมาถึงประเทศไทย เกิดการสู้รบในยุโรป ตั้งแต่เดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๓๙ (พ.ศ. ๒๔๘๒) หลังจากเยอรมนีบุกโปแลนด์ แม้เยอรมนีจะทิ้งช่วงไประยะหนึ่ง แล้วเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๓ (ค.ศ. ๑๙๔๐) จึงได้เริ่มบุกเดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม สวีเดน นอร์เวย์ ด้วยสงครามสายฟ้าแลบ และเดือนพฤษภาคมก็รุกและสามารถยึดครองฝรั่งเศสได้ในเวลาเพียง ๔๐ กว่าวัน

ช่วงนั้นสรรพาวุธต่างๆ ที่กองทัพไทยต้องการก็อยู่ในสภาพหาเพิ่มไม่ได้ เพราะแต่ละประเทศในยุโรปที่เคยขายอาวุธให้ ก็ไม่รับคำสั่งซื้อใหม่ หนำซ้ำบริษัทโบฟอร์ส (Bofors) สวีเดนที่กองทัพเรือสั่งปืนรักษาฝั่งขนาด ๑๒๐ มม. ไปกับปืนป้อมคู่ขนาด ๖ นิ้ว จำนวน

๖ ป้อม (๑๒ กระบอก) ของเรือลาดตระเวน ร.ล.ตากลินและ ร.ล.นเรศวร ที่สั่งต่อที่อิตาลี ก็มีคำสั่งจากรัฐบาลไม่ให้ส่งออกอาวุธ ให้เอาไว้สำหรับใช้ใน ประเทศก่อน ทำให้ผู้ต่อเรือที่อิตาลีหาปืนจากแหล่งอื่นไปติดแทน และเกณฑ์เรือเข้ารบ ไม่ยอมส่งมอบให้กองทัพเรือ ต้องมาตามฟ้องเรียกเอาเงินครึ่งหนึ่งของราคาเรือที่ได้ชำระไปแล้วคืน ภายหลังสงคราม

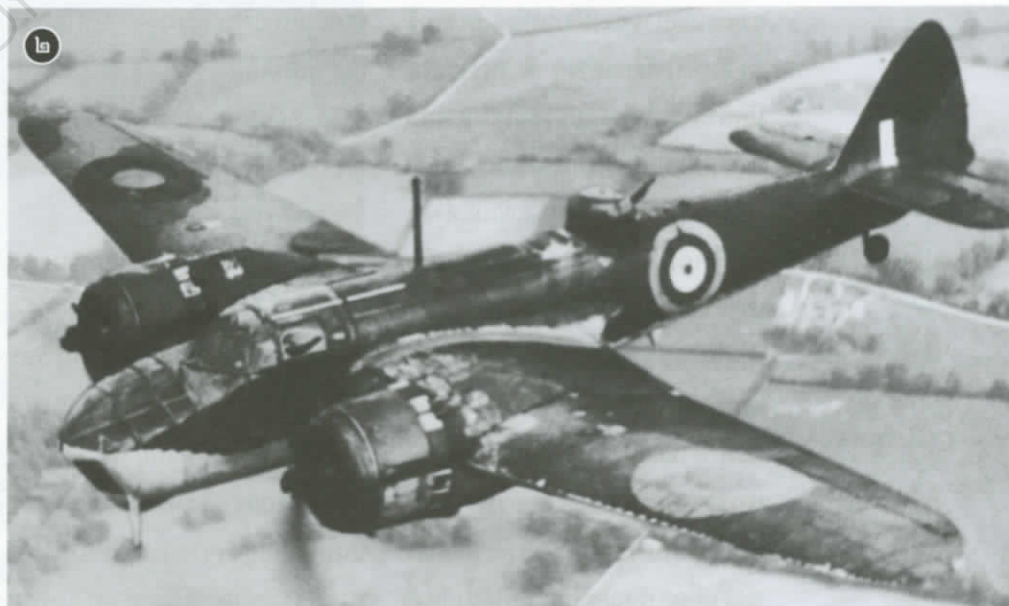
และในหลังกกลางปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เครื่องบินขับไล่ปีกชั้นเดียวแบบแรก ที่กองทัพอากาศสั่งซื้อจากบริษัท เคอร์ติส (Curtiss) สหรัฐอเมริกา แบบ Hawk-75 จำนวน ๒๕ เครื่อง ก็ได้รับ

เพียง ๑๒ เครื่อง กับเครื่องบินแบบทันสมัย NA-68 และรุ่นฝึก ๒ ที่นั่ง ที่ทยอยลงเรือมาแล้วพร้อมลิขสิทธิ์ การสร้างและพัสดุบริภัณฑ์ต่างๆ ของบริษัท North American Aviation ก็ถูกยึดส่งกลับอเมริกา ไม่มีให้ใช้ ตั้งแต่สู้รบกับอินโดจีนฝรั่งเศสแล้ว จนสงครามจะลามมาถึงไทย รัฐบาลพิบูลสงครามเห็นว่าจะขาดเครื่องบิน อากาศ และเงิน จึงดำริขอให้อังกฤษช่วย ซึ่งก็ไม่ได้ผลอะไร จึงมีท่าทีจากนายภา ว่า “ถ้าฝ่ายประชาธิปไตยไม่สามารถช่วยเหลือได้ ก็ต้องพึ่งญี่ปุ่น”^(๑)

โดยในเรื่องเครื่องบินรบนี้ มีลำดับเหตุการณ์ที่น่าจะสรุปได้ว่าตัว

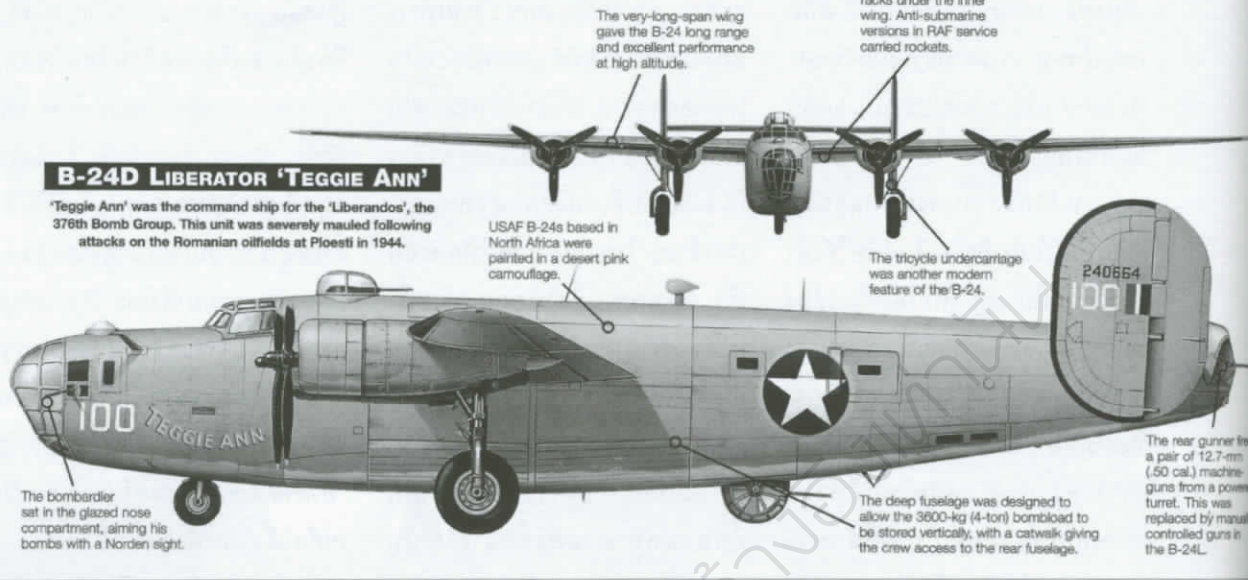
๑ เครื่องบินทิ้งระเบิดขนาดหนัก ๔ เครื่องยนต์ B-29 ที่สหรัฐอเมริกาพัฒนา ในระหว่างสงคราม และออกมาก่อนปลายสงคราม ใช้เตาบินสูงขึ้นปรับและรักษาความดันในเครื่องบินได้ เครื่องบินแบบนี้ชื่อเอนโกลา เกย์ (Enola Gay) ทำการทิ้งระเบิดปรมาณูที่อิโรชิมา เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๔๘๕ กล่าวกันว่าเพื่อจะยุติสงคราม (ภาพจากหนังสือ *The Aviation Factfile: Aircraft of World War II*, 2004)

๒ เครื่องบินทิ้งระเบิดขนาดเบา ๒ เครื่องยนต์ เบลนโฮมของอังกฤษ ที่มาประเดิมโจมตีที่ระเบิดประเทศไทย เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๔๘๕ ถูกปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่มีเครื่องคานวอน (เครื่องควบคุมการยิง) ยิงตกที่ตลาดพลูใกล้กับฐานปืนกลของกองทัพต่อสู้อากาศยานที่มีปืนกลอยู่บริเวณนั้น (ภาพจากหนังสือ *The Aviation Factfile: Aircraft of World War II*, 2004)

B-24D LIBERATOR 'TEGGIE ANN'

'Teggie Ann' was the command ship for the 'Liberandos', the 376th Bomb Group. This unit was severely mauled following attacks on the Romanian oilfields at Ploesti in 1944.

The very-long-span wing gave the B-24 long range and excellent performance at high altitude.

Some late-model B-24s could carry bombs on racks under the inner wing. Anti-submarine versions in RAF service carried rockets.

USAF B-24s based in North Africa were painted in a desert pink camouflage.

The tricycle undercarriage was another modern feature of the B-24.

The bombardier sat in the glazed nose compartment, aiming his bombs with a Norden sight.

The deep fuselage was designed to allow the 3600-kg (4-ton) bombload to be stored vertically, with a catwalk giving the crew access to the rear fuselage.

The rear gunner fired a pair of 12.7-mm (.50 cal.) machine-guns from a power turret. This was replaced by manually controlled guns in the B-24L.

ทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย ในขณะนั้นน่าจะเป็นตัวแปรที่รายงาน ผู้รัฐบาลอเมริกันในทัศนะเชิงลบต่อ ประเทศไทยอย่างยิ่ง ชื่อนายแกรนต์ (Mr. Huger G. Grant) ที่มาจากสาย นักการเมือง ต่อมาในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงได้มีการเรียกตัวกลับ โดยส่งนายเป็ก (Mr. Willys R. Peck) ซึ่งเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ของ กระทรวงการต่างประเทศ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องต่างๆ ดี เพราะเคย มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยและ ประเทศในเอเชียมาก่อนเข้ามาแทน^(๒) หากมาก่อนสัก ๒ ปี สถานะต่างๆ ของไทยตั้งแต่กรณีพิพาทอินโดจีน น่าจะดีกว่านี้

ในช่วงนั้นไทยเราก็มีสินค้าที่เป็นปัจจัยการทำสงครามที่มหาอำนาจ ต้องการ เช่น ยางพารา ดินบุก ฯลฯ ที่ญี่ปุ่น มาเจรจาขอเหมาเอา ขณะที่อังกฤษ อเมริกาก็ต้องการนั้น ก็ได้อาศัยการเจรจาเพื่อการแลกเปลี่ยนให้ได้น้ำมันที่

๓ เครื่องบิน B-24 ที่เป็นเจ้าประจำกับภารกิจที่จะเปิดประเทศไทยทั้งในพระนครและฐานทัพอากาศ ยุทธศาสตร์ต่างๆ ในบีแรกๆ ของสงคราม รวมทั้งภารกิจที่มุ่งระเบิดลงตามปากน้ำและอ่าวต่างๆ ใน ประเทศไทย เคยถูกยิงตกในอ่าวสัตหีบ ในทศวรรษหลังปี ๒๕๓๐ เรือลำที่หลายรุ่นระเบิดของกองทัพอากาศที่ออกฝึกในอ่าวสัตหีบยังคงกวาดพบซากเครื่องบินตกของเครื่องบิน B-24 นี้ (ภาพจากหนังสือ *The Aviation Facility: Aircraft of World War II, 2004*)

๔ เรือพระที่นั่งมหาจักรี (ลำที่ ๒) ใช้เครื่องยนต์เก่าของเรือพระที่นั่งมหาจักรี (ลำที่ ๑) ภายหลัง รับเสด็จจากสิงคโปร์ และราชการกิจต่างๆ ต่อมาเมื่อพระราชนัดดาให้ใช้เป็นเรือพี่เลี้ยงเรือดำน้ำ จึง เปลี่ยนชื่อเป็นเรือหลวงอ่างทอง เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๙๙ จนถูกทิ้งระเบิดจมลงเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๙๔

เราขาดและมีโรงกลั่นน้ำมันเอง ก็เพียง ขนาดเล็ก ยังไม่เพียงพอสำหรับการใช้เองในประเทศ

ส่วนเสบียงอาหาร ทั้งข้าวปลา นั้น เรายังเชื่อว่ามิบริบูรณ์ ไม่มีใครคิดว่า จะเกิดการขาดแคลนขึ้นได้

จนต่อมาเมื่อเกิดสงครามแล้ว ญี่ปุ่นเข้ายึดมลายา สิงคโปร์ เราก็อึ่ง น้ำมันจากสิงคโปร์โดยญี่ปุ่นจัดให้ และ ก็ซื้อเครื่องบินจากญี่ปุ่นกันทั้งกองทัพ อากาศที่มีเครื่องบินแบบอื่นๆ อีก และ กองทัพอากาศก็ซื้อทั้งเครื่องบินทะเลและ ปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน ไฟลาย เข้า มาจัดตั้งหน่วยต่อสู้อากาศยานเพิ่ม

กำลังขึ้น

โดยในช่วงแรกก่อนญี่ปุ่นขึ้น ไทยประกาศตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด พอรบกับญี่ปุ่นที่มารุกรานได้ไม่ถึง ๑ วัน ไทยก็ประกาศยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่าน หลังจากนั้นไม่ถึง ๒ สัปดาห์ก็ตกลงร่วม รุกรบและทำหนังสือสัญญากับญี่ปุ่น ในพระอุโบสถวัดพระแก้ว เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม จึงถูกอังกฤษส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดขนาดเบา ๒ เครื่องยนต์แบบ Blenheim บินจากฐานทัพของอังกฤษ ในอินเดีย เข้าทิ้งระเบิดพระนคร เมื่อ หลังเที่ยงคืนวันที่ ๘ มกราคม ๒๔๘๕ ทำให้ดินตระหนกกันทั้งเมืองหลวง แม้

จะมีที่ถูกปืนต่อสู้อากาศยานของทหาร เรือยิงตกที่ตลาดพลู ๑ เครื่อง รัฐบาล รับผิดชอบจัดสร้างหลุมหลบภัยในพระนคร และธนบุรีเป็นการด่วน และแนะนำผู้มีอันจะกินให้สร้างที่หลบภัยส่วนตัวด้วย

คนกรุงเทพฯ รุ่นใหม่เดี๋ยวนี้ คงไม่รู้จักหลุมหลบภัยกันแล้ว เพราะ ถูกหรือทำลายทิ้งแทบหมด ในฝั่งธนบุรี ที่ผู้เขียนเคยเห็นแถวหน้าประตูทาง เข้ากองทัพเรือ ตรังริมคลองปลาย ถนนวังเดิมที่หายไป กับที่ข้างสะพาน เจริญพาสน์ ถนนอิสรภาพ ก็ถูกสะพาน ครอบมบังไปเสีย ยังพอมีเหลือให้เข้าไป ดูได้ที่ป้ายรถเมล์หน้าโรงเรียนศึกษานารีใกล้วงเวียนเล็ก (จำลองในปัจจุบัน) ถนนประชาธิปไตยที่ขยายเป็นที่จอดรถ ยังพอมีเหลืออยู่

กับทางฝั่งพระนครที่สร้างไว้ แล้วชาวบ้านไม่ค่อยรู้ เลยลืมๆ กันไป คือในสวนสัตว์ดุสิต หรือเขาดินวนา เมื่อสัก ๒๐-๓๐ ปีก่อนมาค้นพบหลัง ถูกลืมไป เลยทำความสะอาดและเปิด

แสดงให้ชมกัน มีสภาพภายในค่อนข้างอึดอัดเพราะอยู่ใต้ดิน จุคนได้สัก ๕๐-๖๐ คน คุณแม่ผู้เขียนตอนอายุ สัก ๑๒ ขวบ ซึ่งระหว่างสงครามพักอยู่ แถวท่าช้างวังหลวงเล่าให้ฟังว่าไม่ชอบ เข้าไปอยู่ในที่หลบภัยนัก แม้จะมีช่อง ระบายอากาศ ในช่วงต่อมาหลังจากถูก ทิ้งระเบิดหลายครั้ง ไทยเราประกาศ สงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ อเมริกา จึงเป็นเจ้าประจำ ส่งเครื่องบินทิ้งระเบิด ขนาดหนัก ๔ เครื่องยนต์แบบ B-24 มา ทิ้งระเบิดเป็นประจำทั้งที่ไม่ได้ประกาศ สงครามตอบกับไทยเรา และต่อมา เปลี่ยนจากทิ้งระเบิดตอนกลางคืน มา ทิ้งในตอนกลางวันแทน คุณแม่ของผู้เขียนเคยเล่าให้ฟังว่า พอคุ้นเคยกับการหลบระเบิดแล้ว ในช่วงก่อนปลาย สงคราม แม่ชอบออกมาวิ่งหลบถูก ระเบิดกับเพื่อนในท้องสนามหลวงมากกว่าไปหลบอุดูอยู่ในหลุมหลบภัย เพราะต้องแย่งกันหายใจ

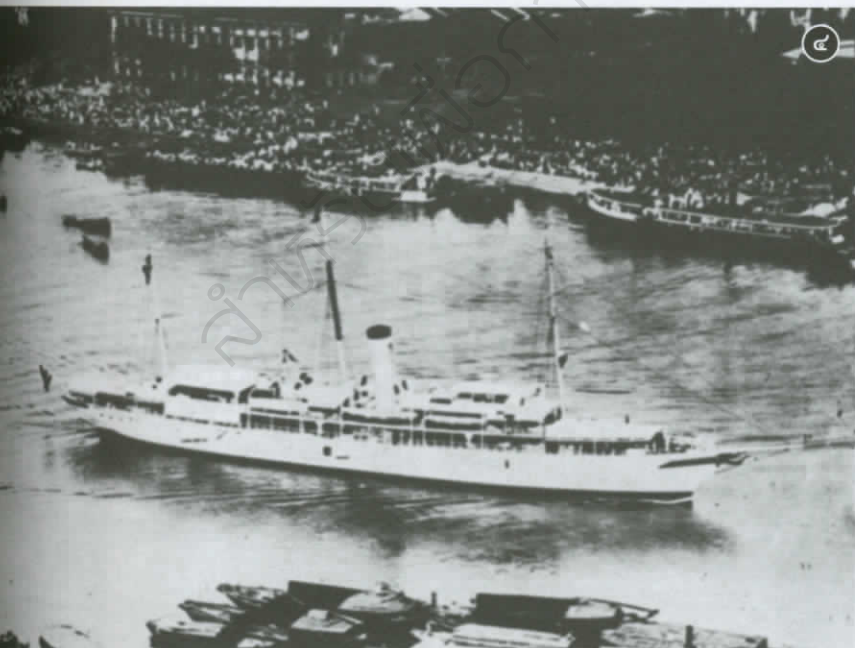
แม้ในช่วงต้นสงคราม ฝ่าย สัมพันธมิตรยังรบติดพันเป็นฝ่ายรับ เพราะรบทั้งเยอรมนีกับญี่ปุ่นที่มีชัยทุก แนวรบ ทำให้การรบติดพันในยุทธภภูมิ ต่างๆ กับเยอรมนีและญี่ปุ่น จึงยังไม่มี โอกาสมาปิดศึกด้านเอเชียตะวันออก เท่าไร จนญี่ปุ่นเริ่มเพลี่ยงพล้ำที่มิดเวย์ ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ที่เป็น จุดเปลี่ยนของสงคราม แต่ประเทศไทย ก็เหมือนคนดวงตก ต้องเผชิญกับ เหตุการณ์น้ำท่วมพระนครปลายเดือน กันยายนถึงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ถึง ๒ เดือนเศษ จึงเริ่มทำให้เศรษฐกิจชาวบ้านเริ่มรวนเรกันมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ระหว่างสงคราม ก็มีข่าวดี คือดินแดนอาณานิคมของ อังกฤษในมลายาที่ญี่ปุ่นเข้ายึดครอง นั้น ญี่ปุ่นเจรจาคืน ๔ รัฐมลายูที่ไทย เสียให้อังกฤษเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ (ปลายสมัยรัชกาลที่ ๕) คือปะลิส ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานุ กองทัพเรือ ต้องจัดนาวิกโยธินไปรักษาพื้นที่กลันตัน เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๖

แต่หลังจากนั้น สถานการณ์การ รบในยุโรป สัมพันธมิตรเริ่มได้เปรียบ สามารถหยุดและเริ่มจัดการกับเยอรมนี- อิตาลีได้ จึงเริ่มมาเฟื่องเส้นทางเอเชีย

วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๔๘๗ ภัย ชนิดใหม่ก็มาเยือน เครื่องบินอังกฤษมา ทิ้งทุ่นระเบิดแม่เหล็กในลำน้ำเจ้าพระยา กับบริเวณปากน้ำ และในอ่าวสัตหีบ ที่ หน้าสถานีทหารเรือสัตหีบ เพื่อขัดขวาง การเดินเรือ

ปรากฏว่า วันที่ ๑๒ มกราคม เรือ วลัยโดนทุ่นระเบิดที่สำโรง เรือจม และ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ เรือหลวงรัตน

โกสินทร์ ที่นำนักเรียนออกฝึก ขากลับจากหัวหินถูกทุ่นระเบิดที่ปากทางเข้าอ่าวสัตหีบเสียหาย ทั้งที่เรือหลวงเจ้าพระยาที่เดินทางล่วงหน้าเข้ามา กลับไม่ถูกทุ่นระเบิด น่าจะเป็นการวางสนามทุ่นระเบิดอิทธิพล มีการตั้งเกณฑ์เรือผ่าน ซึ่งจะมีผลทางจิตวิทยากับเรือที่มากกว่าทุ่นระเบิด และการจะคิดเปิดเส้นทางให้เดินเรือ โดยในขณะนั้น กองทัพเรือมีและรู้จักก็แต่ทุ่นระเบิดชนิดทอดประจำที่ ที่สั่งจากเดนมาร์ก ๒๐๐ ลูกเท่านั้น

จากนั้นวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ เครื่องบินอังกฤษมาทิ้งทุ่นระเบิดแม่เหล็กที่หน้าอ่าวสัตหีบเพิ่มเติมอีก

วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เครื่องบินอเมริกันมาทิ้งทุ่นระเบิดบริเวณทุ่งไก่อี้อยู่ และจะทิ้งทุ่นลงในอ่าวสัตหีบอีก เรือหลวงสุราษฎร์จอดอยู่ในอ่าว ยิงเครื่องบิน B-24 ไฟไหม้ และไปตกลงทางตะวันตกของเกาะ

จระเข้ และมีการมาทิ้งทุ่นระเบิดตาม ที่ต่างๆ ที่มีได้เป็นฐานทัพ (ได้รายละเอียดหลังสงคราม) อีก เช่น

ในแม่น้ำท่าจีน เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม และวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๗ เครื่องบินมาวางบริเวณบางหญ้าแพรก และสันดอนนอกปากน้ำ รวม ๒ ครั้ง ๑๗ ลูก

ปากน้ำแม่กลอง ๓ ครั้ง ๒๒ ลูก ในระหว่างวันที่ ๒๗-๒๘ มีนาคม และวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๘ รวม ๓ ครั้ง ๒๒ ลูก

บริเวณเกาะสีชังถึงเกาะล้าน ตั้งแต่วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘ รวม ๘ ครั้ง ๑๘๑ ลูก

- ๕ เรือหลวงสมุย เรือน้ำมันของกองทัพเรือ
- ๖ เครื่องบินทะเลแบบรบขนาวิ ๓ (บรณ.๓) ที่กองทัพเรือสั่งซื้อจากญี่ปุ่นช่วงสงคราม ทำให้สามารถตรวจการณ์และสกัดการปฏิบัติการของเรือดำน้ำในทะเลอันดามันด้านภูเก็ตได้ดี
- ๗ ทุ่นระเบิดแบบทอดประจำที่ บ้านเราจะเรียกว่าแบบเดนมาร์ก สามารถวางบนผิวพื้นที่น้ำตื้นหรือ ลอยอยู่ใต้ผิวน้ำก็ได้ คนสมัยนี้อาจบอกว่าหน้าตาเหมือนไวรัสโคโรนา มีเขี้ยวยื่นออกมาเมื่อถูกเรือชนจะกระแทกขวิดน้ำกรดแตกแล้วทำปฏิกิริยาเคมี-ไฟฟ้าไปจุดระเบิด (ไปดูของจริงได้ที่พิพิธภัณฑ์เรือรบหลวงแม่กลอง อุทยานประวัติศาสตร์ทหารเรือ ป้อมพระจุลจอมเกล้า)

อ่าวชุมพร ตั้งแต่วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘ กับ บริเวณเกาะต่างๆ ใกล้เคียง รวม ๑๒ ครั้ง ๑๙๒ ลูก

อ่าวประจวบคีรีขันธ์ ตั้งแต่วันที่ ๒๗ มีนาคม ถึงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘ รวม ๖ ครั้ง ๓๑ ลูก

บ้านดอน บริเวณเกาะนกเกาะ ๓ ลูก เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๘ สงขลา บริเวณเกาะหนูเกาะแมว และทางเข้าทะเลสาบ ๓ ครั้ง จำนวน ๕๖ ลูก ทำให้ ร.ล.แม่กลองถูกทุ่นระเบิดที่ช่องด้านเหนือเกาะหนู เสียหายเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๘

โดยที่ทราบภายหลังคือทุ่น

ระเบิดที่วางโดยเรือดำน้ำอเมริกัน บริเวณเกาะคราม ที่บริเวณเกาะลัน และด้านใต้เกาะคราม จำนวน ๖๔ ลูก ตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤษภาคม และวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๔๘๕ ที่ทำให้ ร.ล.รัตนโกสินทร์ (ลำที่ ๑) เสียหายเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๖

บริเวณแหลมปากพระด่านเหนือ ภูเก็ต วางโดยเรือดำน้ำอังกฤษ เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๔๘๘ จำนวน ๑๒ ลูก กับที่สตูลบริเวณกระโจมไฟและเกาะอันยั้งอีก ๒๔ ลูก และวางโดยเครื่องบินรอบภูเก็ต เช่น เกาะมะพร้าว เกาะมาลี อ่าวมะขาม อ่าวราไวย์อีก ๓ ครั้ง รวม ๖๒ ลูก (เมื่อช่วงปี ๒๕๓๐ ยังเคยพบทุ่นระเบิดเก่าลอยขึ้นมาที่ภูเก็ต ต้องส่งเรือตรวจฝั่งไปทำลาย)

บริเวณเกาะตะรุเตาและลังกาวิ (หลังจากญี่ปุ่นยึด และยกปะลิส ไทรบุรี ให้ไทย) รวมทั้งบริเวณจังหวัด

บริเวณแม่น้ำปากจั่น (แม่น้ำกระบุรี) วางโดยเครื่องบิน กับบริเวณหินช้าง ปากน้ำระนอง เกาะหม้อ วางประมาณ ๑๗ ลูก รวมทั้งบริเวณจังหวัด

สตูลก็โดนวางทุ่นระเบิดใกล้กระโจมไฟและที่เกาะอันยั้ง

ความเสียหาย

นอกเหนือจากเรือรบของกองทัพเรือที่ได้กล่าวถึงจะโดนทุ่นระเบิด ยังมีเรือเอกชนและเรืออื่น เช่น

- เรือซิดนีย์มารูของญี่ปุ่นที่มีบทบาทขนทหารญี่ปุ่นมาส่งที่บางปู สมุทรปราการ เมื่อวันบุกขึ้นไทย ขนาด ๓,๒๒๓ ตัน ถูกทุ่นระเบิดที่สนามฯ เกาะลันเสียหายมาก

- เรือโยมารูของญี่ปุ่นขนาด ๙,๐๐๐ ตัน ถูกทุ่นระเบิดที่สนามฯ เกาะสี่ช้างจม

- เรือลำเลียงชื่อศรีราชา ๑ และเรือสินค้าชื่ออ่างหิน ถูกทุ่นระเบิดแถวป้อมพระจุล จมทั้ง ๒ ลำ

- ร.ล.ช้างโดนทุ่นระเบิดที่เยื้องหน้าป้อมพระจุล เล่นเข้าเกยดินตัน

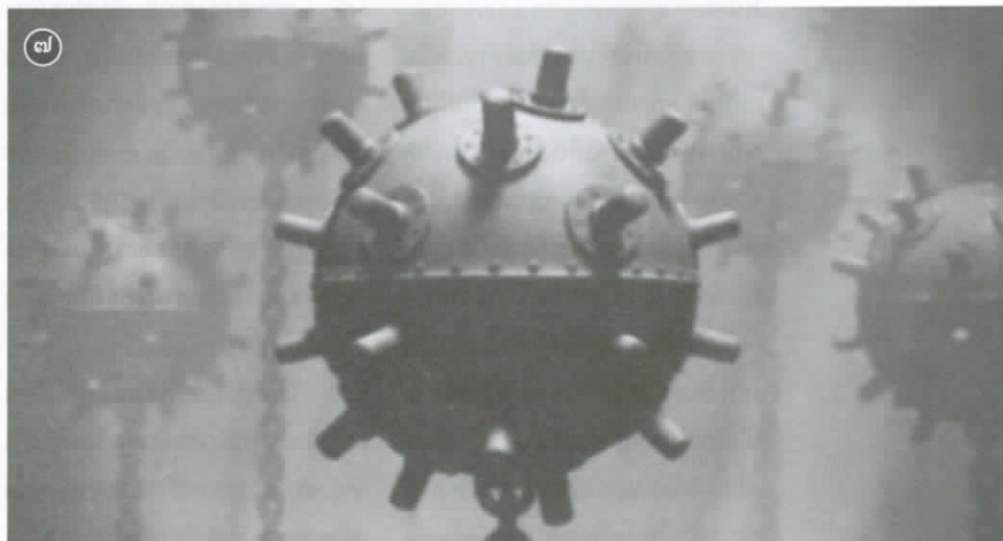
- เรือ บ.ร.ย.๖ กับเรือของญี่ปุ่น และเรือยนต์ชื่อรยอง ถูกทุ่นระเบิดที่แม่น้ำกระบุรีจม

- เรือยนต์สหประมงไทย ถูกทุ่นระเบิดที่สนามฯ ปากคลองสรรพสามิต (ถัดป้อมพระจุล) จม

- เรือกลไฟชื่อกระโท่ ถูกทุ่นระเบิดที่สนามฯ ปากคลองบางกระเจ้า จมพร้อมเรือพ่วง นายท้ายและลูกเรือตาย ๓ คน ถัดไป ๒๖ วัน เรือลำเลียงกิโยมารูของญี่ปุ่นก็โดนในบริเวณใกล้เคียงกัน ต้องเล่นเข้าเกยฝั่งช่องนนทรี

- เรือศุลกากรักษ์ ๓ ถูกทุ่นระเบิดที่สนามฯ ปากคลองสรรพสามิตจมนตายไป ๖ คน

แม้สิ้นสงครามแล้ว การกวาด

ทุ่นระเบิดก็ยังไม่หมด มีเรือที่ถูกทุ่นระเบิดอีก เช่น

- เรือสินค้าชื่อนิก้า ขนาด ๕๖๖ ตัน ของบริษัทเดินเรือไทย และเรือกลไฟกั้ววันมารู ของบริษัทอีสต์เอเชียติก และเรือสินค้าออร์เวย์ ชื่อแมรอน ถูกทุ่นระเบิดที่สนามฯ แถวป้อมพระจุลห่างกัน ๑ เดือน และ ๓ เดือนเศษ จนขึ้นปี ๒๕๔๙ และยาวนานไปถึง ๓ ปี คือเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ มีเรือโดนทุ่นระเบิดตามสนามทุ่นระเบิดต่างๆ ที่ข้าศึกมาวางไว้ ล่าสุดท้ายที่โดนคือเรือสำรวจของกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือเอง

กองทัพเรือมีเรือกวาดไม่ว่าจะดูแล ต้องเกณฑ์หรือว่าจ้างเรือเอกชนมาช่วยถึง ๑๘ ลำ ทั้งที่เราก็มไม่มีวิทยาการพอ

ได้พยายามดัดแปลงสร้างเครื่องมือ และขอความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นในระหว่างสงคราม ญี่ปุ่นได้ส่งแม่เหล็กแท่งกวาดมาให้ ทราบภายหลังว่ายึดมาจากสัมพันธมิตร จึงมากวาดจนเห็นผล ทุ่นระเบิดได้ระเบิดให้เห็น

แต่เมื่อข้าศึกเห็นว่าเราเริ่มกวาดได้ และเปิดเส้นทางเรือ ก็เปลี่ยนมาวางทุ่นระเบิดเสียงบ้าง งานจึงดูซ้ำซาก ต้องใช้ความอดทนและเสียงอันตรายยิ่ง บางครั้งเรือกวาดเองก็ชนทุ่นระเบิดเสียชีวิตกันเอง กวาดเสร็จข้าศึกมาทิ้งทุ่นระเบิดอีก ก็ต้องเริ่มใหม่ โดยมีเรือที่มากช่วยกวาดทุ่นระเบิดนี้ โดนทุ่นระเบิดจมไปอีก ๖ ลำ และเสียหายอีก ๒ ลำ คนประจำเรือและทหารตายไปหลายนาย

๔ ปลายถนนวังเดิมหน้าประตูกองทัพเรือ หัวมุมริมคลองบ้านหม้อ เคยมีหลุมหลบภัยอยู่ติดกับริมคลอง ปัจจุบันถูกกลบและทำเป็นสนามหญ้าไปแล้ว

แม้หลังสงคราม สัมพันธมิตรจะให้ฝั่งสนามทุ่นระเบิดที่มาจากตัวเองโดยละเอียด และส่งเรือกวาดทุ่นระเบิดมาช่วยทำการ ๔ ลำ เพราะต้องการส่งสินค้ามาขาย และอังกฤษเองต้องขนข้าวสารที่เรียกเป็นค่าปฏิกรรมสงครามจากไทยออกไปจึงต้องมากช่วยกวาด

เรืออังกฤษนำโดยเรือมายีเซียน ขนาด ๑,๒๐๐ ตัน เป็นเรือหัวหน้า หมู่ เริ่มกวาดจากสันดอนปากแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.

๒๔๘๘ แล้วก็ไปกวาดที่เกาะสีชัง โดยไทยเราก็ขอซื้อเรือกวาดทุ่นระเบิดขนาดใหญ่ (Fleet Minesweeper) ชั้น Algerine ขนาดราว ๑,๓๐๐ ตัน จากอังกฤษ ชื่อ HMS Minstrel (เพิ่งมาปลดประจำการไม่กี่ปีมานี้) เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๙๐ ในราคา ๒๓๐,๐๐๐ ปอนด์ จัดนายทหารและกำลังพลไปรับที่สิงคโปร์ ได้รับพระราชทานชื่อว่า ร.ล.โพสามต้น มาช่วยกวาดทุ่นระเบิดในทะเล (ต่อมา พล.ร.อ. อมร ศิริกาเยสมัยเป็นผู้บังคับการเรือ ได้นำ ร.ล.

โพสามตัน ร่วมสวนสนามทางเรือในพิธีราชาภิเษกสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ ๒ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๖)

สงครามทุ่นระเบิดนี้เป็นการตัดกำลังเส้นทางการเดินเรือการขนส่งสินค้าและคมนาคมทางทะเลในและนอกประเทศได้เกือบทั้งหมด โดยเฉพาะในภาคใต้ ทำให้ในช่วงปลายสงคราม ช่วง ๕-๖ เดือนสุดท้าย แทบจะไม่สามารถส่งข่าวสารจากภาคกลางลงไปได้เท่าไรเลย ข้าวของขาดแคลนและมีราคาแพง ยิ่งฝั่งอันดามัน ซึ่งในสมัยก่อนสงครามยังไม่มีถนนเลียบริมชายฝั่งอันดามัน ถนนจากชุมพรลงไปทางตะวันตกสร้างไปถึงกระบุรีเท่านั้น การเดินเรือชายฝั่งช่วยหล่อเลี้ยงเศรษฐกิจ สินค้าจากภาคกลางและกรุงเทพฯ ลำเลียงต่อไปเป็นทอดๆ โดยเฉพาะน้ำมันขาดแคลนหนักมาก เพราะ ร.ล. สมุย ที่ทหารเรือผลิตเวรกันนำเรือไปลำเลียงน้ำมันจากสิงคโปร์มา ๑๑ เทียว มีเรือดำน้ำมาดักโจมตีตั้งแต่เทียวที่ ๕ แล้ว แต่มักจะดักเราไม่เจอ และเราใช้วิธีหนีเข้าฝั่ง จนเทียวเรือที่ ๑๔ เนื่องจากอเมริกายึดฟิลิปปินส์คืนได้หมดตั้งแต่วันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๘๘ จึงเลื่อนฐานเรือดำน้ำเข้าฟิลิปปินส์ เรือดำน้ำคือเรือ ยูเอสเอส ซี โลอัน ๒ จึงมาดักได้ง่ายขึ้น และโจมตีเรือหลวงสมุยที่นอกฝั่งตรังกานู จมลงด้วยตอร์ปิโด เมื่อก่อนสว่างวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๔๘๗ หรือ ๑๗ ปีที่แล้วที่น่าจะเป็นวันรำลึกถึงพลงานไทยและกำลังพลเสียชีวิต ๓๑ นาย รวมผู้บังคับการเรือ น.ต. ประวิทย์ รัตน

อุบล ที่สูญหายไป

ครูณ.อ. สมนึกกาญจนศิริญาติดี นายทหารพรรคก๊กมินตั๋งประจำเรือดำน้ำได้ร่วมไปกับเรือสมุย เคยเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า บนดาดฟ้าเรือมีน้ำมันเบนซินใส่ถึง ๒๐๐ ลิตรวางเรียงกันอยู่ด้วย เมื่อเรือระเบิด ต่อมาไฟไหม้ลอยหน้าเต็มทะเล สลระเรือแล้วต้องดำน้ำลอดไฟที่ลอยหน้าอยู่ด้วย

ต่อมาในเดือนพฤษภาคม กรมเชื้อเพลิงทหารบกเช่าเรือสุธาทิพย์ให้กรมเสนาธิการทหารเรือจัดลูกเรือไปเสี่ยงชีวิตฝ่าอันตรายไปลำเลียงน้ำมันมาจากสิงคโปร์มาจนได้ แต่ฝ่ายบกไม่ได้เตรียมการลำเลียงเข้าไปพระนคร เนื่องจากลำน้ำเจ้าพระยาถูกวางทุ่นระเบิดแม่เหล็ก ยังต้องคอยการกวาดทุ่นระเบิด เรือต้องมารอการจัดการลำเลียงทางบกนอกสุดานที่อยู่อีกถึง ๗ วัน ภูंपูนที่เตรียมการรอไว้ ก็มาขนน้ำมันของตนไป

เหลือเรือสุธาทิพย์จอดรอต่อเป่าอยู่ทั้งที่ขนน้ำมันอยู่เกือบเต็มลำเรือ

นับแต่เดือนพฤษภาคม เครื่องบินอเมริกันที่มาจากโจมตีสดทียบ จะมุ่งโจมตีเรือต่างๆ โดยตรง เส้นทางการบินก็ไม่สะดวกเช่นทุกวันนี้ สะพานพระราม ๖ ที่เป็นสะพานให้รถไฟจากสถานีกรุงเทพฯ (หัวลำโพง) ลงภาคใต้ ก็ถูกทิ้งระเบิดทำลาย

สถานีรถไฟบางกอกน้อยที่จะลงใต้ก็ถูกทิ้งระเบิดใหญ่เช่นกัน รวมทั้งชุมทางบางซื่อกับมักกะสันที่มีโรงซ่อมหัวรถจักร โรงงานปูนซีเมนต์ที่บางซื่อ โรงไฟฟ้าวัดเลียบ สะพานข้าม

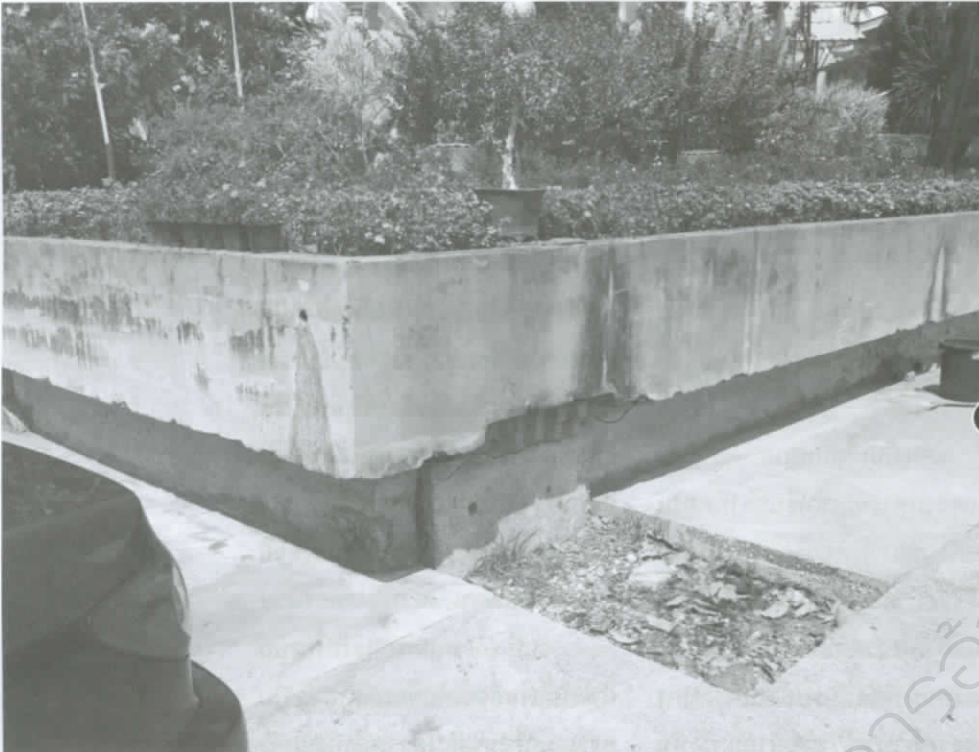
แม่น้ำสายต่างๆ ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด รวมทั้งสะพานข้ามแม่น้ำแควที่จะออกไปพม่า ล้วนได้รับภัยทางอากาศถึยงขึ้นในช่วงปลายสงคราม โดยเฉพาะเมื่อเครื่องบิน B-29 บอมบิขนาดหนักที่ในตัวเครื่องปรับความดันได้ (Pressurized) ที่ได้ทดลองบินครั้งแรกในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ประสบผลสำเร็จด้วยดี ได้รับการปรับและพัฒนาจนเข้าสู่สายการผลิต และออกมาก่อนปลายสงคราม ภูंपูนเองยังถูกทำลายย่อยยับ เครื่องบินไทยก็ยากที่จะได้เพดานบินขึ้นไปต่อกรด้วย

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม เครื่องบินมาโจมตีเรือที่จอดในอ่าวสดทียบ เรือในอ่าวและปืนบนฝั่งได้รวมกำลังกันยิงต่อสู้เครื่องบิน ไม่มีเรือได้รับอันตราย

ทว่าถัดมา ๒ วัน คือ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๘๘ เครื่องบินมาโจมตีมุ่งตรงยังเรือต่างๆ ที่แยกย้ายกันจอด ร.ล.ท่าจีน เรือสลุปลูกระเบิดตัวเรือเสียหายมาก ต่อมาต้องปลดประจำการ

ร.ล.อ่างทอง เปลี่ยนจากเรือพระที่นั่งมหาจักรี (ลำที่ ๒) เป็นเรือที่เลี้ยงเรือดำน้ำถูกทิ้งระเบิดจมลงในอ่าว รวมทั้งเรือสุธาทิพย์ที่ไม่ควรมาอยู่ในอ่าวเลยก็จมพร้อมน้ำมันที่เสี่ยงชีวิตไปชนกันมา ยังไม่ใช้เลยแม้แต่หยดเดียว

ยังมีความเสียหายจากข้าศึกนอกจากทุ่นระเบิดและเครื่องบินทิ้งระเบิดแล้วยังมีเรือลำเลียงขนาด ๕๐๐ ตันขึ้นไปจะถูกเรือดำน้ำโจมตีด้วยตอร์ปิโด ส่วนเรือเล็กลงมาจนถึงเรือใบชาวบ้าน เรือดำน้ำจะลอยลำขึ้นยิงด้วยปืนใหญ่ประจำเรือ ทางอันดามัน

มีราว ๕๐ ลำ กับทางฝั่งอ่าวไทยอีก
ร่วม ๕๐ ลำ ที่เป็นตัวเลขทางการ จึง
ก่อให้เกิดการขาดแคลนเสบียงอาหาร
เป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้นช่วงปลายสงครามเดือน
สองเดือนสุดท้ายก่อนการทิ้งระเบิด
ปรมาณู คนไทยไม่น้อยที่อยู่ในแผ่น
ดินอันอุดมสมบูรณ์ ได้ซื้อว่าในน้ำมี
ปลาในนามีข้าว ต้องประสบกับภาวะ
อดอยากขาดแคลน เพราะถูกตัดเส้น
ทางคมนาคม มีกองทัพญี่ปุ่นมาแย่งกิน
แย่งใช้อยู่บ้าง แต่ด้านพลังงาน เรานำ
เขื่อนน้ำมันไม่ได้และที่ขนาบมาได้แต่ขนส่ง
แจกจ่ายไม่ได้ วัตถุประสงค์และสารเคมีทำ
หัวไม่ขีดไฟก็นำเข้าไม่ได้เพราะถูกทุบ
ระเบิดปิดอ่าว คนไทยปลายสงคราม
ต้องกลับไปใช้ชีวิตแบบมนุษย์ยุคหิน
หรือคนติดเกาะ คุณแม่ผู้เขียนเล่าว่า
ต้องเก็บก้อนหินข้างรางรถไฟไปตีกับ
ตะไบเหล็กให้เกิดสะเก็ดไฟจุดติดนุ่น

๙ หลุมหลบภัยที่หน้าโรงเรียนศึกษานารี
วงเวียนเล็ก มี ๒ หลุม อยู่ห่างกันเพียงราว
๒๕ เมตร ก่อนลงถนนจะเห็นเหมือนพื้นที่ยก
ระดับราว ๒ เมตร กว้างสัก ๕ เมตร ยาว ๑๒
เมตร ทำเป็นทางเข้าอุโมงค์ทั้ง ๒ ข้าง กว้างสัก
เมตร เข้าแล้วลงไปอยู่ภายใน ด้านบนที่ปลูก
หญ้า จะมีช่องอากาศเส้นผ่านศูนย์กลางสัก
๓๕ เซนติเมตร ๓ ช่อง ย่อมทำให้คนด้านล่าง
อดอยากไม่น้อย

หรือเศษหญ้าแห้ง

ไม่กี่ต้องปั้นไม่ให้ขีดสีกันจน
ร้อนและจุดติดไฟฝ้ายหรือเศษนุ่น ไม่
เชื่อก็ลองถามคนรุ่นปู่ย่า อายุสักร่วม
๙๐ ปีที่ยังไม่เลอะเลือนดูว่าจริงไหม
เราอดอยากยากแค้นกันลงไปตลอด
ถึงปลายด้ามขวานกันเลยทีเดียวจาก
สงครามตัดกำลังนี้เอง

หลังจากขาดแคลนปัจจัยต่างๆ
เสบียงอาหารและน้ำมัน เพียง ๒ เดือน
ก่อนสงครามเลิก วันที่ ๑๙ มิถุนายน
๒๔๘๘ เครื่องบินสัมพันธมิตรบินมาทิ้ง

สัมภาระติดร่มชูชีพลงสนามหลวง คุณ
แม่ผู้เขียนอยู่ในสนามหลวงก็เล่าให้ฟัง
ตรงกับบันทึกของทางการ เครื่องบิน
ขับไล่ P-51 มัสแตง (Mustang) ที่บิน
คุ้มกันมา เกิดเข้าใจผิดว่าทางทำราชการ
ดิฐยิงตน จึงโฉบลงมายิงปืนกลอากาศ
ใส่เรือดำน้ำ เสียหายเล็กน้อย ทางการ
ไทยส่งรถมารับพัสดุซึ่งเป็นเครื่อง
เวชภัณฑ์ สร้างความขุ่นเคืองให้ฝ่าย
ญี่ปุ่นว่า “ไทยรู้เห็นกับอเมริกันหรือ
เปล่า?” แต่ยังไม่ได้ทำอะไร สงคราม
ก็สงบเสียก่อน ภายใต้อาณัติของ
และขาดแคลนในเมืองไทยเป็นอย่าง
ยิ่ง สัมภาระที่ทิ้งลงสนามหลวงจึง
ได้ใจคนไทยไม่น้อย แล้วลองคิดดูว่า
หากปัจจุบันมหาอำนาจที่ทะเลาะกัน
อยู่เรื่องทะเลจีนใต้เกิดจะรบกันขึ้นมา
ประเทศเราผู้อยู่ในจุดชัยภูมิสำคัญจะ
ถูกบังคับให้เลือกข้างอีกเหมือนร่วม
๘๕ ปีที่แล้ว และสถานะทางพลังงานที่

เรายังต้องนำเข้าน้ำมันดิบเกือบ ๙๐% แต่เราก็ยังไม่อาจป้องกันรักษาแนวเขตเชิงลึกจากนอกอ่าวไทย เราควรจะทำอย่างไรจึงจะอยู่รอดได้โดยไม่เสียเกียรติภูมิประเทศชาติกัน

เหตุการณ์ปัจจุบันทั้งสถานะทางการทูตระหว่างไทย-อเมริกาที่คล้ายกับประวัติศาสตร์และการทูตจะซำรอยหลังจากมีทูตหญิงอเมริกันจนถึงทูตนักแทรกแซงกิจการภายในไทยที่เพิ่งพ้นตำแหน่งไปในปี ๒๕๖๓ ซึ่งครบรอบ ๘๐ ปีพอดีที่จะอุบัติเป็นอย่างไรต่อไป ก็คงต้องดูว่ารัฐบาลจาก

การเลือกตั้งใหม่ของอเมริกาที่เข้ามารับตำแหน่งใหม่ในต้นปี ๒๕๖๔ นี้จะเป็นอย่างไร? ให้ใครมาเป็นทูตคนใหม่? แต่ก็น่าจะเทียบอุบัติการณ์ที่ผ่านมา ๖-๗ ปีนี้ ที่ไทยเราเริ่มใช้เฮลิคอปเตอร์รัสเซีย และต่อเรือดำน้ำจากจีน เพราะอเมริกาไม่ขายคอปเตอร์ให้ ขณะที่ ๘๐ ปีก่อน เราเคยเปลี่ยนไปใช้เครื่องบินรบและอาวุธของญี่ปุ่นแทนของอเมริกา แล้วญี่ปุ่นกลายเป็นคู่สงครามกับอเมริกา

ตอนนี้รัฐบาลใหม่อเมริกันคงไม่รักษาสถานะความตึงเครียดกับจีน

ที่ขายอาวุธและเรือรบต่างๆ ให้ไทยอย่างเป็นทางการเป็นลำเป็นสัน เหมือนญี่ปุ่นทำเมื่อสมัยก่อน และคงไม่พัฒนาให้จีนกลายเป็นคู่สงครามมากกว่าสงครามการค้าที่ทำกันอยู่แล้วนะ

เชิงอรรถ

(๑) ดิเรก ชัยนาม. *ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒*. พิมพ์ครั้งที่ ๕. (นนทบุรี : ศรีปัญญา, ๒๕๕๙). น. ๑๓๙.

(๒) *เรื่องเดียวกัน*, น. ๑๓๖-๑๓๗, ๑๕๓.

ขอกฎในความคลาดเคลื่อน

ก่อนอื่นขอขอบคุณบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรมที่ได้พิจารณานำบทความ “ความเสียหายที่ฝรั่งเสสปกปิดจากการรบที่เกาะช้าง” ของผม มาลงใน *ศิลปวัฒนธรรม* ฉบับเดือนมกราคม ๒๕๖๔ ซึ่งครบ ๘๐ ปีของเหตุการณ์พอดี จากการค้นภาพถ่ายที่บ้านนายทหารผู้ใหญ่เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ ผมจึงทราบว่าได้บรรยายภาพในบทความดังกล่าวพลาดไป คือภาพเต็มหน้า ใน น. ๑๑๒ เป็นคนละภาพกับภาพที่อาคารสถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง ผมขอส่งภาพถ่ายดังกล่าวมาพร้อมกันแล้วนี้ จึงขอเรียนให้ท่านและท่านผู้อ่านได้โปรดเข้าใจว่า อันที่จริงภาพถ่ายดังกล่าว เป็นภาพของคณะจัดทำหนังสือ *เมื่อธนบุรีรบ* ได้จัดทำเป็นปกหนังสือดังกล่าว ที่จัดทำขึ้นเป็นอนุสรณ์พิธีพระราชทานเพลิง พลเรือเอก จิตต์ สังขดุลย์ ผมจึงใคร่เรียนขอกฎในความคลาดเคลื่อนนี้ต่อท่านทั้งหลายและทางญาติกับคณะผู้จัดทำหนังสือด้วย/มนต์ชัย ราบรินทวีสุข

“คอหนัง” - สะเทินน้ำสะเทินบก - ซีล - SEAL (Sea Air Land Team)

เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์

(บน) หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน ขึ้นชื่อว่า เป็นหน่วยที่มีระเบียบวินัยและประสิทธิภาพในการรบสูง (ภาพถ่าย ณ บริเวณอนุสาวรีย์ทหาร นาวิกโยธิน ทาดเตยงาม อ่าวนาวิกโยธิน อำเภอ สัตหีบ จังหวัดชลบุรี ภาพจาก Facebook เพจ : นาวิกโยธิน)

หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน (นย.) ใช้ภาษาอังกฤษว่า Royal Thai Marine Corps. คือหน่วยงานที่ขึ้นตรง ต่อกองทัพเรือ มีหน้าที่รับผิดชอบใน การบุกยึดพื้นที่ศัตรู ยกพลขึ้นบกและ ยึดพื้นที่สถาปนาหัวหาด เปรียบเหมือน หน่วยทหารราบของกองทัพเรือ

ทหารนาวิกโยธินได้รับการฝึก พิเศษเพื่อการรบบุกยึดหัวหาดโดยการ ยกพลขึ้นบกจากเรือในทะเลขึ้นสู่ฝั่ง ทำ

ให้นาวิกโยธินเป็นหน่วยรบแรกๆ ที่เข้าสู่ สู่สนามรบแนวหน้าซึ่งจะมีอัตราการ เสียชีวิตสูงอยู่เสมอ

ทหารนาวิกโยธินขึ้นชื่อว่าเป็น หน่วยที่มีระเบียบวินัยและประสิทธิภาพ ในการรบสูงเมื่อเทียบกับทหารเหล่า ปกติ

ดังกล่าวแล้วว่า ทหารนาวิกโยธิน ในประเทศไทยมีประวัติมายาวนาน นับแต่ประเทศไทยยังใช้ชื่อ “สยาม” ก่อ

ตั้งเมื่อปี ๒๓๖๗ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ เรียกทหารนาวิกโยธินว่า “ทหารมะริน” เป็นการเรียกทับศัพท์จากคำว่า “Marines” ที่แปลว่า “นาวิกโยธิน”

หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ (นสร.กร.) ชื่อภาษาอังกฤษว่า Naval Special Warfare Command, Royal Thai Fleet ทั่วไปเรียก “ซีล” (SEAL) หรือ “มนุษย์กบ” เป็นหน่วยรบพิเศษ สังกัดกองเรือยุทธการ กองทัพเรือ ซึ่งฝึกหนักที่สุดในบรรดาหน่วยรบพิเศษของทุกเหล่าทัพไทย ชื่อเดิม หน่วยทำลายใต้น้ำจู่โจม

ความเป็นมาของหน่วยทำลายใต้น้ำจู่โจม ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ กองกำลังทางเรือทั้งของฝ่ายสัมพันธมิตรและฝ่ายอักษะ ต่างส่งหน่วยรบพิเศษเป็นหน่วยรบขนาดเล็ก ที่ได้รับการฝึกให้มีขีดความสามารถเหนือทหารทั่วไปเข้าปฏิบัติการทำลายกองเรือและสถานที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ของฝ่ายตรงข้าม ก่อวินาศกรรม และปฏิบัติการลับอื่นๆ ซึ่งผลการปฏิบัติของแต่ละฝ่ายสร้างความเสียหายให้กับฝ่ายตรงข้ามเป็นอย่างมาก

แม้ว่าสงครามจะสิ้นสุดลงแล้ว แต่ภารกิจของหน่วยพิเศษไม่ได้จบลงไปด้วย ตรงกันข้ามกลับได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านองค์บุคคล องค์วัตถุ และองค์ยุทธวิธี

ในส่วนของประเทศไทยปี ๒๕๔๕ กระทรวงกลาโหมมีความคิดที่จะจัดตั้งหน่วยทำลายใต้น้ำขึ้น และได้เชิญผู้แทนเหล่าทัพกับกรมตำรวจไปประชุมเรื่อง

การจัดตั้งหน่วยฝึกว่ายน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ทหารเรือสหรัฐอเมริกาประจำหน่วย MAAG (Military Assistance Advisory Group)

จากการประชุมที่ประชุมมีมติให้กองทัพเรือเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดตั้งหน่วยฝึก ซึ่งได้แนวคิดในการจัดตั้งหน่วยฝึกร่วมกัน ระหว่างกองทัพเรือกับ MAAG

ภารกิจของหน่วยซีลไทย คือได้กริธาพลไปกับเรือรบของกองทัพไทย เพื่อปฏิบัติการต่อต้านการกระทำอันเป็นโจรสลัดในโซมาเลีย อ่าวเอเดน นอกชายฝั่งประเทศโซมาเลีย โดยเป็นส่วนหนึ่งของกองกำลังเฉพาะกิจผสมทางเรือที่ ๑๕๑

พ.ศ. ๒๕๕๔ หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือยังเป็นผู้ให้การฝึกแก่นักกีฬาฟุตบอลราชนาวี ก่อนเข้าแข่งขันไทยลีกคัพ ทั้งในช่วงกลางปี ๒๕๖๑ ยังเป็นส่วนหนึ่งในปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยลำหหลวง ดังที่เป็นข่าวทราบกันทั่วไป ทำให้คนไทยและเยาวชนไทยรู้จักหน่วย “ซีล” มากขึ้น

กองทัพเรือมีนิตยสารออกเป็นประจำ ๒ ฉบับ ฉบับหนึ่งคือ *นาวิกศาสตร์* อีกฉบับหนึ่งคือ *กระดุกงู*

ฐาตุร บุญปาน บันทึกไว้ในนิตยสาร *มติชนสุดสัปดาห์* ฉบับวันที่ ๒๙ สิงหาคม-๓ กันยายน ๒๕๖๓ คอลัมน์ “ของดีมืออยู่” ว่า

“ในฐานะเป็นลูกและเป็นหลานทหารเรือ วัยเด็กโตมาจากโรงเรียนนายเรือ ปากน้ำ อ่าน ‘นาวิกศาสตร์-กระดุกงู’ มาตั้งแต่เล็ก ชื่นชมกับประวัติศาสตร์ของบรรพบุรุษกองทัพเรือหลัง

ยุค ๒๕๖๕ ที่ยืนอยู่เคียงข้าง ‘ซีลประชาธิปไตย’ และภาพลักษณ์ที่เป็น ‘สุภาพบุรุษ’ ของทหารเรือมาตลอด มีญาติผู้ใหญ่ที่ต้องกระโดดน้ำลงจากเรือชุดแมนฮัตตันในวันจี้จับ จอมพล ป. เมื่อปี ๒๕๔๔ แล้วยังถูกกล่อมให้เป็น ‘ดี’ ด้วยเพลงไพเราะ และมีความหมายซึ่งกินใจ...”

นิตยสารนาวิกศาสตร์ ฉบับปีที่ ๑๐๑ เล่มที่ ๙ ประจำเดือนกันยายน ๒๕๖๓ เรื่อง สักดาหิ้นรกของซีล ผู้เขียนคือ พลเรือตรี อากาศ อยู่คงแก้ว (ผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ หรือ “ซีล” คนที่ ๕) เขียนถึงหน่วย “ซีล” อธิบายรายละเอียดว่า

บางคนที่หน่วยซีลคือชื่อหน่วย “แมวน้ำ” seal ซึ่งเป็นสัตว์ครึ่งน้ำครึ่งบกตามชายทะเลเมืองหนาว หน้าตาเหมือนแมว แต่มีครีบ ๒ ข้างไว้ว่ายน้ำ และเดินเตาะเตาะพร้อมหางคล้ายปลา ซีลตัวผู้มีน้ำหนักตัวกว่า ๒๐๐ กิโลกรัม ตัวเมียหนักเพียง ๕๐-๖๐ กิโลกรัม จับปลาเป็นอาหาร เลี้ยงลูกด้วยนม ส่วน “แมวน้ำ” ตามนัยของโจรสลัด เป็นโจรทางน้ำ (หรือโจรสลัด) ทั้งในแม่น้ำ ลำคลองและในทะเล

หน่วยซีลตามเหตุการณ์ที่ลำหหลวง เชียงราย เป็นชื่อของหน่วย Sea Air Land - SEAL Team - ของกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา ที่หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ (นสร.) ของกองทัพเรือไทยได้เรียกตนเองว่า “หน่วยซีล” ตามความเป็นมา การฝึกและหน้าที่การงานของหน่วย ที่เป็นทำนองเดียวกับหน่วยของสหรัฐอเมริกา

เมื่อต้นปี ๒๕๕๖ บริษัท ซีซีพพลาย (Sea Supply) ซึ่งเป็นหน่วยให้ความช่วยเหลือแก่กรมตำรวจขณะนั้นจะสนับสนุนการฝึกด้านทำลายใต้น้ำแก่กำลังพลตำรวจและทหารเรือ โดยให้ถือเป็นความลับที่สุด ด้วยเหตุผลบางประการ

ขณะนั้น ว่ากันว่า พลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ ผู้สถาปนารตำรวจหลายเหล่า ได้ขอให้ ซีซีพพลายช่วยการฝึกและจัดตั้งตำรวจทำลายใต้น้ำ แต่ทางสหรัฐอเมริกาว่าเป็นงานของทหารเรือ จึงชวนให้กองทัพเรือจัดคนไปร่วมฝึกด้วย

หลังการฝึกเบื้องต้น วันหนึ่งบริษัทจัดรถบรรทุกปิดทึบจากสำนักงานที่ถนนพระอาทิตย์เวลากลางคืนไปยังสนามบินดอนเมือง แล้วลดยุทธวิธีให้คนในรถเข้าไปท้ายเครื่องบิน ซี-๕๗ มีอธิบดีกรมตำรวจไปส่งเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๖ จากดอนเมืองดูจะแหวะที่ฟิลิปปินส์ แล้วบินต่อไปลงบนเกาะแห่งหนึ่ง มีรถบรรทุกมารับจากเครื่องบินไปยังสถานที่ฝึก ซึ่งเตรียมเสื้อผ้าของใช้ส่วนตัวไว้พร้อมพักที่นั่นก่อน มาทราบภายหลังว่าเป็นเกาะไซปัน ในหมู่เกาะมาเรียนา ที่เป็นยุทธภูมิจากจรรยาจรระหว่างทหารสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นในสงครามโลก

การฝึก ๑๑ สัปดาห์ที่เกาะไซปัน ทั้งฝึกว่ายน้ำ ดำน้ำ การระเบิดทำลายใต้น้ำ การยิงอาวุธประจำกายทางยุทธวิธี ทั้งปืนพกและปืนกลมือ การต่อสู้ป้องกันตัว ไม่เน้นระเบียบวินัยมากนัก ระหว่างฝึกมีการพาออกไปนอกค่าย เช่น ไปดูหน้าผาที่ญี่ปุ่นกระโดดฆ่าตัว

ตายไม่ยอมแพ้อันสงครามโลก

ผู้คนที่เห็นหน้าตาเป็นคนเอเชีย ผู้จบการฝึก ๑๕ คน เป็นทหารเรือ ๗ คนนั้น ถือเป็นนักทำลายใต้น้ำรุ่น 0 (โอ)

กองเรือยุทธการจึงเสนอกองทัพเรือขอจัดตั้งหน่วยฝึกและอบรมนักทำลายใต้น้ำเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โดย เรือโท วิสณุ ปราสาทกุน เป็นหัวหน้าทีมฝึก อดีตทหารอเมริกัน และพวกรุ่นโอเป็นครูฝึก คัดเลือกผู้สมัคร ๖๒ คน ตามคุณสมบัติที่ต้องการได้ ๑๕ คน ทำการฝึกบริเวณสัตหีบ ทำนองการฝึกที่เกาะไซปันเป็นเวลา ๒ เดือน

การฝึกอย่างหนักของ “นักเรียนนักทำลายใต้น้ำ รุโจม รุ่นที่ ๕๖” ของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ (ภาพจาก Facebook เพจ : Thai NavySEAL)

ผู้จบรุ่นนี้เป็นนายทหาร ๖ คน พันจ่า ๔ คน และจ่า ๔ คน นับว่าเป็นนักทำลายใต้น้ำรุ่นที่ ๑ รวมกับรุ่น 0 เป็น ๒๑ คน ซึ่งกองเรือยุทธการเห็นว่าเป็นการฝึกเบื้องต้น จึงขออนุมัติกองทัพเรือส่งผู้ฝึกชุดนี้ ๑๖ คนไปฝึก “ขั้นสูง” ที่เกาะไซปันอีกครั้งหนึ่ง มีเรือโท วิสณุ ปราสาทกุน เป็นหัวหน้าคณะ ออกเดินทางอย่างปกปิดจากบริษัท ซีซีพพลายเช่นเคยจากสนามบินดอนเมืองวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๗ กำหนดการฝึก ๑๑ สัปดาห์ แต่ถูกเรียกกลับก่อน ๑ สัปดาห์ เพื่อร่วมการฝึกยกพลขึ้นบกครั้งแรกของกองทัพเรือ ณ หาดบางแสน เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ประทับทอดพระเนตร

การฝึกบนเรือหลวงแม่กลอง และเสด็จฯ ขึ้นหาดโดยรถสะเทินน้ำสะเทินบก แบบ DUKW ด้วย

การฝึกขั้นสูงนี้ถือได้ว่าฝึกการปฏิบัติการทางลับ ประกอบด้วยการรบในป่า การรบแบบกองโจร การก่อวินาศกรรม การลอบสังหารบุคคลสำคัญ การรับส่งบุคคลเดินทางทั้งทางอากาศและทางทะเล การซุกซ่อนบุคคลเดินทาง การข่าวและการจารกรรม การซุ่มยิง การใช้วัตถุระเบิดทั้งบนบกและใต้น้ำ ฯลฯ

ผู้ผ่านการฝึกขั้นต้น ๕ คน รวมกับผู้ผ่านการฝึกขั้นสูง ๑๖ คน เป็น ๒๑ คน กองทัพเรือจึงได้จัดตั้ง “หมวดทำลายใต้น้ำ” กองบัญชาการกองเรือยุทธการ เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๘ เรือเอก วิสนุ ปรามสากุล รักษาการหัวหน้าหมวด (บางส่วนคัดจากบันทึก

ของ พลเรือโท วิสนุ ปรามสากุล)

ปลายปี ๒๕๔๘ มีการฝึกนักทำลายใต้น้ำรุ่นที่ ๒ โดยรุ่น ๐ และรุ่น ๑ เป็นครูฝึก ปรับหลักสูตรใหม่เป็น ๖ เดือน รวมการฝึกขั้นต้นกับขั้นสูงเข้าด้วยกัน โดยกวาดชั้นวินัยและความเข้มแข็งเช่นทหารร่วม

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ พลเรือเอก หลวงชำนาญยุทธศิลป์ รักษาการผู้บัญชาการกองเรือยุทธการ ให้โอวาทนักทำลายใต้น้ำรุ่นที่ ๒ ความตอนหนึ่งว่า

“อนึ่ง ในฐานะข้าพเจ้าเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของท่าน ขอให้ข้อสังเกตไว้ ณ ที่นี้

“ด้วยว่า กองเรือยุทธการมิได้มีความประสงค์ที่จะให้ท่านนำวิทยากรที่ท่านได้รับการอบรมนี้ไปใช้ประโยชน์

เพื่อองค์บุคคลหรือกลุ่มชนใดอันไม่สุจริต แต่หากต้องการให้ท่านนำไปใช้เพื่อกิจการของกองเรือยุทธการ หรือส่วนราชการอื่นของกองทัพเรือโดยเฉพาะ นอกจากนั้น ยังไม่ต้องการให้ท่านนำวิทยากรเหล่านั้นไปเปิดเผยแก่ผู้ไม่เกี่ยวข้อง ขอให้ท่านทั้งหลายพึงสังวรไว้ในโอกาสนี้ด้วย...”

การฝึกรุ่นที่ ๓ มีนักเรียนเป็นทหารสัญญาบัตร ๘ คน ประทวน ๘ คน พ.ศ. ๒๕๐๓ โดยผู้เขียน (พลเรือตรีอากาศ อยู่คงแก้ว) เป็นหัวหน้าของนักเรียนรุ่นนี้ หลักสูตรปรับใหม่ฝึกขั้นต้น ๖ เดือน เป็นนักทำลายใต้น้ำปีที่ ๑ และปีที่ ๒ ในการฝึกอบรมขั้นสูง

การฝึกขั้นต้นเน้นความเข้มแข็งอดทน และระเบียบวินัยแบบทหารร่วม และการรบพิเศษ (Ranger-เรนเจอร์)

ของทหารบกที่ครูฝึกหลายคนไปรับการฝึกมา ในช่วงเวลานี้เริ่มรู้กันแล้วว่า ทหารเรือที่แต่งเครื่องแบบประดับเครื่องหมายความสามารถพลร่มเป็นนักทำลายใต้น้ำหรือมนุษย์กบที่ไม่ปกปิดตัวเองอย่างแต่ก่อน ระหว่างการเป็นนักเรียนนักทำลายใต้น้ำได้ทราบวาทหารบกออกแบบเครื่องหมาย “เสือคาบดาบ” แก่ผู้จบหลักสูตรการรบพิเศษ ทำให้คิดว่าการฝึกนักทำลายใต้น้ำที่ใช้เวลาการฝึกมากกว่าการฝึกทหารร่มและการรบพิเศษ นักทำลายใต้น้ำน่าจะมีความสามารถเช่นกัน

ระหว่างการฝึกอบรมนักทำลายใต้น้ำปี ๑ พ.ศ. ๒๕๐๔ องค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) จัดให้มีการฝึกลาดตระเวนสะเทินน้ำสะเทินบก ชื่อการฝึก Jungle Drum ที่ชายหาดจังหวัดระยอง มีนักทำลายใต้น้ำ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย และไทยร่วมการฝึก (ทีมอังกฤษและออสเตรเลีย เรียกว่า Clearance Driving Team) การฝึกขั้นต้นทำที่สัตหีบ

ทีมที่ฝึกปฏิบัติการนักทำลายใต้น้ำที่มีอยู่ ๔ ทีม ทีมสัตหีบเป็นทีม UDT-11 มีแผนผังกลมพื้นสีขาว เครื่องหมายหน่วยรูปกลมสีเขียวสวมหมวกกะลาสี เดินถือวัตุระเบิดมีประกายไฟเย็บติดตรงไหล่ซ้ายของเสื้อฝึก

พลเรือตรี อาภากรบอกว่าครูฝึกขั้นต้นของทีมสหรัฐอเมริกาฝึกมาก การเล่นกายบริหารที่เราเล่น ๘ ท่าตามแบบทหารร่ม ทหารอเมริกันเล่น

กว่า ๕๐ ท่า สลับการวิ่งกว่าชั่วโมงที่สนามหน้าสโมสรสัตหีบ ว่ายน้ำหรือฝึกทางยุทธวิธีกับเรือเล็กความเร็วสูงกว่าเรือของไทย

เมื่อฝึกได้ผสมกลมกลืนกันแล้ว ทีมอังกฤษและออสเตรเลียมาร่วมเป็น ๔ ทีม ๔ ซาติลงเรือใหญ่ออกจากสัตหีบค่ำแล้วปล่อยทีมทั้งหมดลงเรือยางกลางดึกนอกฝั่งระยอง ขึ้นหาดตามแผนฝึก โชคดีที่มี เรือตรี หม่อมหลวงเพ็ญศักดิ์ กฤดากร นักเรียนอังกฤษพูดวิทยุสื่อสารกับฝรั่งได้ดีอยู่ในทีมด้วย

การฝึกสัปดาห์แรก คือทำให้เหนื่อยล้าสุดขีดในช่วงเวลาที่ยาวนานระยะหนึ่ง เพื่อทดสอบความเข้มแข็ง ความอดทน ความมีสติ อารมณ์ การตัดสินใจ กำลังใจ ไหวพริบ ความขลาดกลัวหรือไม่เพียงใดของผู้รับการฝึก (เรื่องการฝึก “สัปดาห์แรกของซิล” มีรายละเอียดอีกมาก หากมีโอกาสจะขออนุญาต พลเรือตรี อาภากร อยู่คงแก้ว อดีตผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ นำมาเล่าให้ผู้อ่านศิลปวัฒนธรรมเป็นความรู้ครับ)

พลเรือโท โกศล ไตรยคุณ อดีตหัวหน้าหมวดทำลายใต้น้ำจู่โจม อธิบายความหมายคำว่า “Marine” หมายถึงเกี่ยวกับทะเล โลกเรามีพื้นที่ทะเลร้อยละ ๗๐ ทะเลจึงเป็นแหล่งทรัพยากรอันมหาศาลของมนุษย์ที่เริ่มใช้ประโยชน์มาตั้งแต่สมัยโบราณ คาดว่าเริ่มจากการหาปลาทะเลมาเป็นอาหาร อาจเป็นเพราะปลาทะเลมีขนาดใหญ่กว่าปลาน้ำจืด

ต่อมามนุษย์ที่ออกสู่ทะเลน้ำลึก ต่อจากชาวประมงคือพวกที่อยากรู้

อยากเห็นว่าเบื้องขอบฟ้านั้นมีอะไร จึงได้คิดสร้างเรือขนาดใหญ่ออกสู่ทะเลปรากฏว่าพวกนี้ได้พบดินแดนใหม่และนำสินค้าแปลกๆ ใหม่ๆ มาขายประสบความสำเร็จ สร้างความร่ำรวยเป็นอันมาก นับเป็นจุดเริ่มต้นของการพาณิชย์นาวี เป็นรายได้ที่สร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองและเศรษฐกิจของประเทศเป็นจำนวนมาก

มีคนอีกจำพวกหนึ่งที่เห็นความร่ำรวยของพวกพ่อค้าเหล่านี้ ก็อยากได้ทรัพย์สินสมบัติมาเป็นของตนบ้างแต่ใช้วิธีที่ง่ายกว่า คือใช้กำลังปล้นเอามาเป็นของตน พวกนี้ถูกขนานนามว่า “โจรสลัด”

เพื่อป้องกันเรือและสินค้าถูกปล้นจากพวกโจรสลัด ประเทศต่างๆ จึงได้จัดสร้างเรือติดอาวุธมาคุ้มกัน ขบวนเรือสินค้า ทำให้เกิดเป็นทหารหน่วยหนึ่งคือกองทัพเรือ

เนื่องจากเรือสามารถบรรทุกทหารได้เป็นจำนวนมากและเดินทางได้ระยะทางไกลทั่วโลก จึงมีการนำกำลังทหารร่วมเดินทางไปในเรือ แล้วส่งขึ้นไปปฏิบัติการบนบก และใช้กำลังทหารเหล่านั้นเพื่อบรรลุมิติประสงค์ที่ต้องการ

การปฏิบัตินำทหารขึ้นบกเรียกว่าการปฏิบัติการยกพลขึ้นบก

การปฏิบัติเช่นนี้ได้มีมาแล้วหลายครั้งในอดีต มีการยกพลขึ้นบกครั้งสำคัญซึ่งประวัติศาสตร์บันทึกไว้เป็นลำดับตามวันเวลาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนถึงปัจจุบันจะได้เป็นแนวคิดในการปฏิบัติของทหารนาวิกโยธินต่อไป

ส่วนคำว่า “คอหนัง” (Leather Necks) ทหารนาวิกโยธินได้รับฉายาว่า “คอหนัง” มาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๑๒ เมื่อได้มีการสอดแผ่นหนังลงในคอเสื้อเครื่องแบบเพื่อให้แข็ง สำหรับป้องกันการฟันจากดาบของข้าศึก

เช่นเดียวกับคำว่า “สะเทินน้ำสะเทินบก” พจนานุกรม ฉบับมติชน พุทธศักราช ๒๕๔๗ ให้ความหมายว่า “สะเทิน” คือ ครึ่งๆ กลางๆ ก้ำกึ่ง หรือแสดงกิริยาจากขัดเขินเพราะอาย (มักใช้แก่หญิง), สะเทิน ก็ใช้

สะเทินน้ำสะเทินบก : ซึ่งอยู่ได้หรือใช้งานได้ทั้งในน้ำและบนบก เช่น รดสะเทินน้ำสะเทินบก เรียกสัตว์จำพวกหนึ่งที่อยู่ได้ทั้งในน้ำและบนบกกว่า สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ครึ่งบกครึ่งน้ำ ก็เรียก

หน่วยทำลายใต้น้ำจู่โจม เป็นชื่อแรกของ SEAL (Sea Air Land Team) ต่อมาเปลี่ยนเป็น หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ (Under Water Demolition Team - UDT - หน่วยทำลายใต้น้ำ) สังกัดกองเรือยุทธการ กองทัพเรือ

พลเรือโท โกศล ไตรยคุณ เป็นเพื่อนนักเรียนรุ่นเดียวกับข้าพเจ้า - เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์ ที่โรงเรียนวัดนวลนรดิศ ธนบุรี สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ (ม.ศ. ๕) ไม่ต้องสงสัยว่าทำไมสำเร็จช้า) สอบเข้าโรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๖ ปี ๒๕๐๖ เข้าเรียนโรงเรียนนายเรือ รุ่นที่ ๖๓ จบเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ เป็นวันที่เรือตรีสำรองราชการ กรมกำลังพลทหารเรือ เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๑๓ (ทร.๓๙/

๒๕๑๓) วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ ดำรงราชการกรมนาวิกโยธิน (ทร.๓๘/๒๕๑๓) จากนั้นเป็นเรือตรีผู้บังคับหมวด ปล.ร้อยพล.ที่ ๓ พัน ร. ๗ ผส.น. นย. วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ (ทร.๔๗/๒๕๑๕) เป็นเรือโทหมวดทำลายใต้น้ำ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๑๖ (ทร.๑๒๒/๒๕๑๖)

เป็นเรือเอกรักษาการหัวหน้าหมวดทำลายใต้น้ำจู่โจม วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๒๓ (ทร.๒๖๓/๒๕๒๓)

เลื่อนยศเป็นนาวาตรีหัวหน้าหมวดทำลายใต้น้ำจู่โจม วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๕ (ทร.๓๗๗/๒๕๒๕) เป็นตำแหน่งสุดท้าย

(บน) ปลอก “คอหนัง” ของนาวิกโยธินสหรัฐ ได้รับการออกแบบมาสำหรับป้องกันการฟันจากดาบของข้าศึก (ล่าง) การใส่ปลอก “คอหนัง”

ในหมวดทำลายใต้น้ำจู่โจม อยู่ในหน่วยทำลายใต้น้ำและใต้น้ำจู่โจมนาน ๙ ปี จากนั้น นาวาตรี โกศล ไตรยคุณ จึงย้ายไปประจำ กพ.ทร. (เข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๒๕) (ทร.๓๗๗/๒๕๒๕) วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๖ มีตำแหน่งเป็นรองผู้บัญชาการกองพันลาดตระเวนนาวิกโยธิน (ทร.๓๙๒/๒๕๒๖) แล้ว

พลเรือโท โกศล ไตรยคุณ

ดำรงตำแหน่งรักษาการผู้บัญชาการ กองพันนักเรียนโรงเรียนเตรียมทหาร กรมนักเรียน โรงเรียนเตรียมทหาร วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๒๘ กองบัญชาการทหารสูงสุด (๒๖๙/๒๕๒๘) เป็น นาวาเอก นายทหารปฏิบัติราชการพิเศษ กพ.ทร. รักษาการผู้บัญชาการ กองช่าง นาวิกโยธิน วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๓๑ (ทร.๑๖๑/๒๕๓๑)

ประจำกองศึกษาการสงคราม ทางเรือ ศูนย์ยุทธศาสตร์ทหารเรือ รักษา การประจำกองการปกครอง โรงเรียน เสนาธิการทหารเรือ สถาบันวิชาการ ทหารเรือชั้นสูง วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๓ (ทร.๓๔๑/๒๕๓๓) ประจำกองวิชาการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบัน วิชาการป้องกันประเทศ (วันที่ ๒๕

กันยายน ๒๕๓๕) กองบัญชาการทหาร สูงสุด (๖๓๘/๒๕๓๕)

นาวาเอกพิเศษ ผู้อำนวยการ กองยุทธศึกษา วสท. สปท. วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๗ กองบัญชาการทหาร สูงสุด (๔๗๔/๒๕๓๗) ผู้อำนวยการกอง วิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ ฝ่าย ศึกษาโรงเรียนนายเรือ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๑ (ทร.๑๗๑/๒๕๔๑)

ได้รับพระบรมราชโองการโปรด เกล้าฯ เป็นพลเรือตรี ผู้ช่วยหัวหน้า ฝ่ายเสนาธิการ ประจำกองบัญชาการ ทหารสูงสุด วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๒ ตำแหน่งและยศสุดท้ายที่รับ ราชการ เป็นหัวหน้านายทหารฝ่าย

เสนาธิการประจำรองผู้บัญชาการทหาร สูงสุด (ทร.) อัตรာ พลเรือโท

พลเรือโท โกศล ไตรยคุณ ศึกษา ที่โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๖ รุ่นเดียวกับ พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รอง นายกรัฐมนตรี ศึกษาที่โรงเรียนนาย เรือ รุ่นที่ ๖๓ รุ่นเดียวกับ พลเรือเอก สลธิรพันธุ์ เกยานนท์ อดีตผู้บัญชาการ ทหารเรือ

การศึกษาทางทหาร เป็นครู ฝึกแมนปืน หลักสูตรจู่โจม รุ่นที่ ๒๖ หลักสูตรโดดร่ม รุ่นที่ ๖๕ หลักสูตร นายเรือ ศูนย์ฝึกนาวิกโยธิน หลักสูตร พิเศษการข่าวทหารเรือ (การหาข่าว ทางลับ) หลักสูตรนักทำลายใต้น้ำชั้น ดัน รุ่นที่ ๘ หลักสูตรนักทำลายใต้น้ำ จู่โจมชั้นสูง เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๑๕ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๖ วิทยาลัย เสนาธิการทหาร รุ่นที่ ๓๓ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ (๑๙๙๑)

ศึกษาในต่างประเทศที่นิวซีแลนด์ ๑๙๖๐-๘๑ วิชาวิศวกรสำนักงาน ฝ่าย บังคับบัญชา และจัดการทั่วไป ของ กองทัพสหรัฐอเมริกา ๑๙๘๗-๘๘ ที่ ออสเตรเลีย ๑๙๙๑ และ “US PACOM” วันที่ ๑๐ เมษายน ๑๙๙๘

พลเรือโท โกศล ไตรยคุณ ดีกอล์ฟเป็นประจำ ใครรู้จักสอบถาม กันเอง เรื่องทั้งหมด “โกศล” เป็น ผู้จัดหาให้ทั้งสิ้น ในฐานะทหารนาวิก โยธิน หน่วยจู่โจมใต้น้ำ (SEAL) ซึ่ง ยังมีอีกหลายเรื่องน่าสนใจ - ต้องขอ ขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ILLUSTRATED TIMES.

SIR JOHN BOWRING, F.R.S., H.M. PLENIPOTENTIARY IN CHINA.
(FROM A PHOTOGRAPH TAKEN IN 1854, BY MR. R. THOMAS OF PALL MALL, LONDON.)

ข่าวสดวันเกิดเหตุ ๑๖๐ ปี เบื้องหลัง “สงครามฝิ่น” (ตอนที่ ๓)

เซอร์จอห์น เบาริง พูรัยหรือพุดี?

ไกรฤกษ์ นานา

นักวิชาการทางประวัติศาสตร์

ภายหลังการที่อังกฤษใช้ไม้หนามเกลี้ยกล่อมรัฐบาลจีนให้เปิดประเทศไม่เป็นผล พ่อค้าอังกฤษรวมหัวกันใช้ฝิ่นเป็นสินค้าตัวใหม่เข้าสู่จีนสร้างผลกำไรมหาศาลแบบเอาทุนคืน จีนตอบโต้ด้วยการเผาทำลายฝิ่น ฝิ่นกลับกลายเป็นชนวนสงครามครั้งใหญ่ โดยเฉพาะจีน แต่กับชาวเอเชียทั้งทวีปพร้อมกับการแจ้งเกิดตัวละครเอกจากอังกฤษ ทว่าความสำเร็จอันคลุมเครือของตัวแทนรัฐบาลอังกฤษ กลับขัดแย้งกับภาพพจน์ที่สื่อมวลชนในอังกฤษเองประจานพวกเดียวกันแบบไม่ไว้หน้า

นโยบายหักห้ามใจด้วยเช่าของอังกฤษต่อรัฐบาลจีนก่อให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงที่สะท้อนเสถียรภาพด้านความมั่นคงไปทั่วทวีปเอเชีย สงครามฝิ่นบานปลายและยืดเยื้อออกไปนานถึง ๒๐ ปี เป็นสงครามฝิ่นครั้งที่ ๑ (ค.ศ. ๑๘๔๐-๔๑) และครั้งที่ ๒ (ค.ศ. ๑๘๖๐-๖๑)

ภายหลังสงครามฝิ่นยุติลง คนอังกฤษผู้มีชัยในการสู้รบบันทึกอย่างภาคภูมิใจแต่ฝ่ายเดียวถึงความสำเร็จด้านนโยบายอันหลักแหลมเฉียบขาดของรัฐบาลตน โดยไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายตรงข้ามได้โต้ตอบ

ประวัติของสงครามฝิ่นชี้ให้เห็นว่าคนชั้นหลังคล้อยตามเรื่องราวตามตำราซึ่งคนอังกฤษแต่งไว้ แม้แต่ชาวจีนสมัยใหม่ก็ต้องอ่านและเชื่อข้อมูลของอังกฤษ เพราะทางการจีนก็มีได้ชี้แจงข้อหักล้างไว้มากนักตามวิสัยของผู้แพ้สร้างความปลอดภัยแก่จีนฝ่ายเดียว

ในสถานการณ์เช่นนี้คำอธิบายที่สวนกระแสกลับเป็นหนังสือพิมพ์อังกฤษสมัยสงครามฝิ่นที่รายงานเรื่องราวต่างๆ ไว้ทั้งหมดแบบตรงไปตรงมา และที่บิดเบือนได้ยากก็คือข้อโต้แย้งตลอดจนความเคลือบแคลงสงสัยของสื่อมวลชนอังกฤษที่ต่อต้านและประณามรัฐบาลของพวกเขาในสงครามฝิ่นแบบไม่เกรงใจกัน^(๑)

(ซ้าย) เซอร์จอห์น เบาริง ถูกส่งมาปราบพยุขชาวจีน เป็นผู้เริ่มต้นก่อชนวนสงครามฝิ่นครั้งที่ ๒ เขากล่าวว่าต้องใช้ไม้แข็งเท่านั้นกับพวกขุนนางจีน เพื่อความสำเร็จของการค้าเสรี (ภาพจาก ILLUSTRATED TIMES ปี ๑๘๕๗ ของสะสมคุณไกรฤกษ์ นานา)

สงครามฝิ่นที่ใช้ค่าเผิ่น

การใช้ “ยาแรง” ของทางการจีนในการกวาดล้างฝิ่นให้หมดไปจากแผ่นดินด้วยการยึดสินค้าหลักของอังกฤษ (คือฝิ่น) มาเผาทิ้งบนหาดบูเหมิน ซึ่งตั้งอยู่บนสันดอนเหนือสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเพิร์ลนั้น ในตอนแรกอาจดูเหมือนการหาทางออกกับสินค้าต้องห้ามที่มีพิษต่อชาวจีนก็ตาม แต่แท้จริงแล้วมันเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ

การปิดล้อมโกดังเก็บสินค้าของพ่อค้านานาชาติ การกักบริเวณพ่อค้าฝิ่น และการยึดทรัพย์ของชาวตะวันตกโดยพลการของหลินเซอซู่ เท่ากับการลบผู้ดูหมิ่นและท้าทายน้ำใจชาวอังกฤษอย่างมาก กลุ่มพ่อค้าชาวยุโรปซึ่งหนุนหลังคนอังกฤษอยู่พากันสนับสนุนให้ทางการอังกฤษตอบโต้การละเมิดกติกาสากลของรัฐบาลจีนในทันที^(๒)

รัฐบาลจีนอาจมองว่าการปราบฝิ่นที่ส่งผลร้ายแรงต่อสังคมจีนเป็นเรื่องผิดศีลธรรม แต่ทางอังกฤษกลับมองว่าเป็นสงครามการค้าขั้นรุนแรงที่ชาวต่างชาติไม่ได้รับการปกป้องคุ้มครองตามสิทธิเสรีภาพที่พึงได้รับตามกฎหมาย

ดังนั้นเมื่อเกิดภัยคุกคามจากตะวันตกขึ้นมาครั้งแรก จึงปรากฏให้เห็นว่าราชวงศ์ชิงในฐานะผู้ปกครองจีนแสดงความลี้เลื่อยออกมา อย่างเช่นตัดสินใจไม่เด็ดขาด บางครั้งก็มีความฮึกเหิมมันใจ แต่แล้วก็บังเกิดความตื่นตระหนกไม่แน่ใจ เมื่อถอยกลับรูก เมื่อรูกกลับถอย

สงครามฝิ่นเกิดขึ้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๓๙ ถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๘๔๒ ว่ากันว่าเป็นสงครามที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างด้านศักยภาพทางทหารที่เทียบกันไม่ได้ ยุทธภูมิส่วนใหญ่อยู่ที่เมืองกวางตุ้งและจะแพะชนะกันที่นี้

หนังสือพิมพ์อังกฤษตีแผ่เหตุการณ์ที่เมืองกวางตุ้งอย่างโจ่งครึมและรายงานข่าวต่อเนื่องเป็นรายเดือน สร้างกระแสให้คนอังกฤษเห็นถึงความ

SIR JOHN BOWRING, LL.D., GOVERNOR OF HONG-KONG, AND H.M. MINISTER PLÉNIPOTENTIARY IN CHINA.

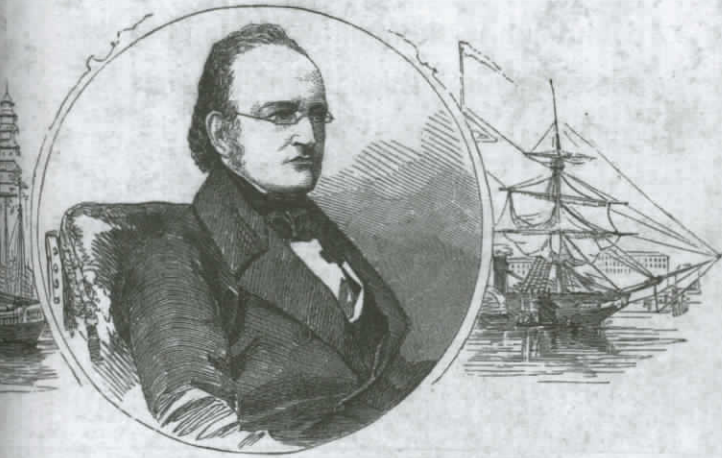
THE interest attaching to the name of Dr. Bowring is of a twofold character. He has for many years been before the public as a politician and as a man of letters, having imbibed, as is well known, his political principles from Jeremy Bentham, who named him his literary executor, and possessing the merit, so far as his literary attainments—and they are great—are concerned, of being a self-educated man. Dr. Bowring is about to leave this country, to assume duties of a higher order than those hitherto imposed on him during his employment in that country, we propose to offer a few biographical words at parting, from which we believe the reader may gather some notion of the consistency which has marked the learned Doctor's political career, the value of his past services to his country, and also the extent of that philological lore in which he has earned an almost universal reputation.

Dr. John Bowring was born on October 17, 1792, and is therefore now in his sixty-second year. His family had for many years been connected with the woollen trade of the west of England. It was at a country school near Dartmoor that he received the elements of his education; but his studies, at the age of fourteen, were arrested, on his being required to assist his father in his trade—which mainly consisted in the preparation of coarse woollens for China and the Spanish Peninsula. Little could young Bowring have dreamt, at that time, that fortune would throw him upon so distant a scene as China, or that the studies for which he then evinced a predisposition would come in such valuable aid of his operations as a British Minister in the Celestial Empire. From a very early age the studious habits of young Bowring became formed, and in seclusion he busied himself with the acquisition of knowledge of every description. Perhaps his principal characteristic was the desire to master languages; and French, Spanish, Italian, and Portuguese he had appropriated before attaining his sixteenth year. In the German and Dutch tongues, also, he obtained considerable proficiency. He studied these and various other languages without the aid of a master; and as he grew older he learned to speak and write the Slavonic dialects, in Russian, Servian, Polish, Bohemian, Bulgarian, Slavonian, and Illyrian; the Scandinavian, in Icelandic, Swedish, and Danish; Teutonic, Anglo-Saxon, High Dutch, Low Dutch, Frisian, and Allemannish; Esthonian, Lettish, and Finnish; Hungarian, Biscayan, French, Provençal, and Gascon; Italian, Spanish, Portuguese, Catalonian, Valencian, and Gallian! Designed by his friends for a commercial life, a great portion of Dr. Bowring's career, after attaining his majority, was passed abroad.

หนังสือพิมพ์อังกฤษ ประกาศข่าวครั้งแรกสุดเมื่อเซอร์จอห์นถูกส่งมาเป็นเจ้าเมืองฮ่องกงในฐานะกงสุลอังกฤษ เพื่อควบคุมมิให้ชาวจีนละเมิดสนธิสัญญานานกิง (ภาพจาก THE ILLUSTRATED LONDON NEWS, 18 Feb. 1854)

จำเป็นในการที่รัฐบาลต้องตอบโต้ชาวจีนเพื่อชดใช้ความเสียหายจากการที่ฝิ่นสินค้าขั้นนำของอังกฤษ

DR. BOWRING, LL.D., GOVERNOR OF HONG-KONG.—FROM A PHOTOGRAPH BY MAYALL.

HONG-KONG, FROM THE HARBOUR.

First he visited the Peninsula during the war, and had consigned to him very large amounts of merchandise. In turn he visited Northern Europe, Russia, Sweden, Finland, and Germany, and throughout his tours made it his special practice to mix among the various inhabitants.

His official employments in foreign countries have been various. In 1825 he was nominated by the Government at home to proceed to the Low Countries, to examine into the manner of keeping the public accounts; and he was engaged, with Sir Henry Parnell, in a similar mission in France in 1830. His reports in both these spheres were laid before Parliament; and in the following year, in conjunction with Mr. Villiers, he examined the tariffs of England and France, with the view to their relaxation. In 1834 Dr. Bowring proceeded to Belgium, and in 1835 to Switzerland, visiting also Italy in 1836, and subsequently Egypt, with a view of promoting the principles of Free-trade in their application to commerce with this country. The movements of Dr. Bowring, however, in prosecuting his various peaceful missions were not always unobscured in the countries visited. In 1822 he was arrested in France, on the plea of being a funder of Liberal opinions; but it is more probable that his detention was planned in order to obtain possession of some despatches to Spain, of which he was the bearer. His banishment from the French territory was pronounced perpetual, but he again trod French soil in 1830, when deputed by the citizens of London to congratulate the French people on the overthrow of the Bourbons.

Dr. Bowring had been the consistent advocate of Reform in Parliament; and after the measure of 1831 had passed into a law, he was solicited to become a candidate for the borough of Blackburn. On this occasion, and again in 1835, he failed to get returned, but only by a few votes—a service of plate from the minority testifying the estimation in which he was held by the constituency. His success over the Whig and Tory candidates for the representation of the burghs of Clydes, was however complete; but the same constituency declined his services in 1837, principally on the "No Popery" cry. He continued to represent Bolton until his first appointment to China by the Whig Government.

Dr. Bowring was by no means an idle member of Parliament. He directed his attention principally to financial matters, and matters connected with the Board of Trade; but he was also selected to act as chairman of important committees. He was most active in the committees on the hand-loom weavers, Irish education, and on the state of the arts as applied to the manufactures of the country, and spoke frequently on Parliamentary Reform and the education of the people.

Dr. Bowring has written several books in foreign languages. With Don Bernardo O'Gavan, the Deputy of Havana, he carried on a long controversy in Spanish, on

ถูกเผาทำลาย ในขณะที่ภายในประเทศจีนเองเรื่องนี้รับรู้กันเฉพาะชาวเมืองกวางตุ้ง แต่ชาวจีนนอกพื้นที่เกิดเหตุไม่ทราบเลย^(๑)

ความจริงแล้วในสายตาของอังกฤษนั้น พวกเขา มองเพียงแค่ว่าจะแสดงการตอบโต้ในมาตรการการปราบปรามฝิ่นที่ส่งผลต่อการค้าของตนและต้องการ

แสดงศักยภาพของคนอังกฤษให้จีนเห็นเท่านั้น แต่ในสายตาของชาวจีนกลับมองว่าการทำสงครามของอังกฤษในเวลานั้นมีเป้าหมายเพื่อยึดครองจีนและต้องการกดขี่คนจีนลงไปเป็นทาส ไม่ว่าจะมึ่มมอังกั้นอย่างไร แต่สุดท้ายอังกฤษก็สามารถบังคับจีนซึ่งเคยเป็นมหาอำนาจของเอเชียให้เปิดประเทศให้จึงได้

สงครามครั้งนั้นเริ่มต้นขึ้นเมื่ออังกฤษเริ่มเรียกร้องความเสียหายจากมาตรการปราบปรามการค้าฝิ่นของจีน โดย**ลอร์ดพาล์มเมอร์สตัน** (Lord Palmerston) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งข้อเรียกร้องต่อจีนที่สำคัญคือขอให้มีการดำเนินการความสัมพันธ์กันทางการทูตที่เสมอกัน ขอให้ยกเลิกระบบการผูกขาดการค้าและจำกัดอุปสรรคทางการค้า

อีกทั้งขอให้จีนชดเชยความเสียหายในทรัพย์สินการหน่วงเหนี่ยวกักขังภายในโรงงานอังกฤษและฝิ่นที่ถูกริบ อีกทั้งขอให้มีการชำระหนี้ค้างชำระของสมาคมโกซิง ไม่เพียงเท่านั้นอังกฤษยังรุกรืบด้วยการขอพื้นที่ประกอบการค้าเป็นเกาะ ๑ หรือ ๒ เกาะ

วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๑๘๓๙ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษคนเดิมก็ได้แจ้งต่อผู้แทนของตนที่ฮ่องกงว่าอังกฤษจะส่งทหารไปปิดล้อมนครกวางตุ้งและปากแม่น้ำเพียวโอันเป็นทางไปสู่นครเทียนจิน (เทียนสิน) ในระหว่างนั้นเป็นช่วงฤดูหนาวสงครามยังไม่ได้เกิดขึ้นจริง แต่ปรากฏว่าในช่วงที่บรรยากาศกำลังตึงเครียดอยู่นั้นก็เกิดเหตุปะทะกันหลายครั้งระหว่างเรือสำเภาจีนกับเรือของอังกฤษในน่านน้ำเมืองกวางตุ้ง

วันที่ ๗ พฤศจิกายนปีเดียวกันนั่นเอง ก็เกิดการปะทะกันขึ้นระหว่างสำเภาจีนกับกองเรือของอังกฤษ เรือสำเภาจีนลำหนึ่งถูกระเบิดส่วนอีก ๓ ลำถูกยิงจม สมรภูมิน่านน้ำเมืองกวางตุ้งได้เริ่มขึ้นแล้วโดยภาพแห่งความพร้อมและแนวโน้มของชัยชนะตกอยู่ที่ทางฝั่งของกองทัพเรืออังกฤษเพียงด้านเดียว^(๒)

ใน ค.ศ. ๑๘๔๐ กองทัพเรืออังกฤษก็มาปรากฏตัวที่ชายฝั่งทางตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน แล้วจัดการยิงปืนกราดเข้าสู่เมืองต่างๆ กองทัพเรือของอังกฤษที่มาในครั้งนี้เป็นขบวนใหญ่มากโดยเดินทางมาจากอินเดียเป็นเรือรบจำนวน ๑๖ ลำ และเรืออื่นๆ อีก ๓๑ ลำ หลินเซอซูเตรียมป้องกันประเทศเต็มที่โดยซื้อปืนใหญ่มาตั้งตามป้อมและเอาไซ้ใหญ่

ล่ามปิดปากแม่น้ำ แต่อังกฤษก็ไปขึ้นบกในที่ที่ไม่มีการป้องกันคือที่**เมืองหนิงปอ**และ**เทียนสิน** ซึ่งตกลงสู่เงื้อมมือของอังกฤษอย่างง่ายดาย

แต่แทนที่ราชสำนักชิงจะแสดงความพยายามปกป้องแผ่นดินจีนเอาไว้ โดยส่งกองทัพมาตั้งรับด้านภาคใต้อันเป็นสมรภูมิที่แท้จริง ราชสำนักชิงกลับคิดว่าอังกฤษต้องการเข้ายึดดินแดนจีนและต้องการล้มราชวงศ์ของตัวเอง ดังนั้นพวกเขาจึงไปเตรียมพร้อมให้ทหารเข้ารักษาพรมแดนด้านเหนือตามแนวกำแพงยักซ์ ทั้งนี้ก็เพื่อปกป้องราชบัลลังก์ด้วยเกรงว่าจะมีมือที่สามเข้ามาแทรกแซงข้อพิพาทกับพวกอังกฤษ

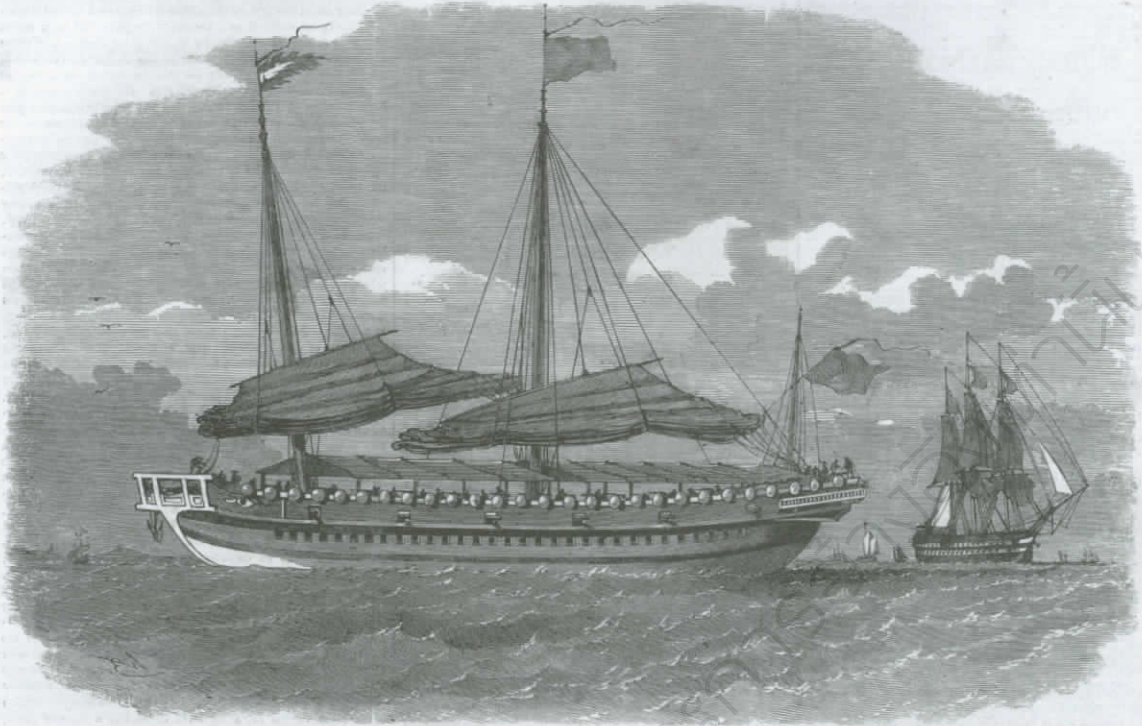
ในขณะที่เหตุการณ์บ้านเมืองโดยเฉพาะสถานการณ์ต่างประเทศกับอังกฤษค่อนข้างจะตึงเครียดอยู่นั้น ปัญหาภายในประเทศก็ยิ่งรุนแรงเข้ามาจากชาวจีนกลุ่มหนึ่งที่ต่อต้านราชวงศ์ซึ่งต่อมาเรียกว่าพวก “กบฏไต้ผิง” ตั้งตนเองเป็นโจรจิ้งกัใหญ่แสวงหาโอกาสที่จะล้มล้างราชบัลลังก์โจรจิ้งไต้ผิงกำเริบเสิบสานยิ่งขึ้นในระยะนี้เมื่อพวกอังกฤษเข้ามาหนุนหลังพวกตนอีกต่างหาก^(๓)

หลังการรบกันอย่างต่อเนื่อง หลินเซอซูไม่เคยมีประสบการณ์การรบกับอาวุธที่ทันสมัยเช่นนี้ จึงถูกโจมตีจนกองเรือจีนพ่ายแพ้อย่างรวดเร็ว หน้ำซ้ำพวกขุนพลของจีนที่สู้แพ้อังกฤษ ยังไม่กล้ารายงานสถานการณ์ตามความเป็นจริง ทำให้หลินเซอซูเข้าใจผิดว่ากองเรือของจีนเอาชนะกองเรืออังกฤษได้ จึงถวายรายงานกับจักรพรรดิเต้ากวง จินได้รับชัยชนะและยิ่งแสดงท่าทีแข็งกร้าวต่อพวกอังกฤษยิ่งขึ้น

ฝ่ายกองเรือรบอังกฤษก็บุกเข้าปากแม่น้ำจูเจียงและยึดเมืองกวางตุ้งเอาไว้ได้อย่างง่ายดาย พร้อมทั้งเคลื่อนกองเรือรุกเข้ามาในแผ่นดินจีนขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนั้นยังส่งกองเรือจำนวนหนึ่งไปยึดเมืองท่าริมทะเล

(ขวา) รูปเรือรบจีนในสงครามฝิ่น (บน) และ (ล่าง) รูปกลุ่มกบฏไต้ผิงชาวจีนที่อังกฤษหนุนหลัง

T H E W A R I N C H I N A .

CHINESE MODERN JUNK OF WAR: SECOND CLASS.

CHINESE VESSELS OF WAR.

In connection with this subject we this week illustrate the War-junks of China in past times, in comparison with those of the present day; showing the important advancement and extensive alteration that has taken place in the forms of the Chinese fighting vessels. Twenty years ago their ships of war were short, misshapen masses of timber, quaint and ungainly in appearance, almost unmanageable, and the wonder to seamen of other nations how a craft of the character of the junk was able to make headway, or combat the dangers and intricacies of the sea and coast. Since then the progress of naval architecture in China has advanced far beyond what the people of that country might have been given credit for; and, though still carrying out their eccentric tastes in the more prominent features of their vessels, the shipping of the present day is of excellent and sea-

worthy character. In the place of the deep-waisted craft of former times, with head and stem forming nearly a half-circle, they have now vessels in which this peculiarity is greatly modified, and in some vessels entirely dispensed with. In the Archipelago, smuggler craft, pirate junks, and other boats peculiar to the China Sea, the lines of the vessels are of the most beautiful character, and they exhibit the greatest speed in all their movements and performances. The armament of war-junks, twenty years ago, consisted principally of matchlocks, mounted on the rails of the bulwarks; at the present time, the junks of the first class carry guns between decks, like our frigates, and of a calibre that has astonished the officers of H.M. ships now in their waters, many of the guns taken being larger in bore and weight of metal than any we manufacture in this country. Great improvements have also taken place in the material of their sails, and in the general handling of their vessels. But one great peculiarity in

the regular legitimate Chinese junk, outliving all other improvements and advances, is the large eye in the headboards of the vessel, without which the Chinese firmly believe that no vessel can see how to sail.

Travellers in China all agree that this extraordinary people are calculated and ought to be a great maritime nation. Mr. Hine, who has furnished us with one of the most interesting works extant on that country, says:—

China would present also inexhaustible resources for a navy. Without speaking of the vast extent of her coasts, along which the numerous population pass the greater part of their lives on the sea, the great rivers and immense lakes in the interior, always covered with fishing and trading junks, might furnish multitudes of men, habituated from their infancy to navigation—nimble, experienced, and capable of becoming excellent sailors for long expeditions. The officers of our ships of war that have visited the Chinese Seas have often been astonished to meet, far away

CHINESE INTERIOR.

T H E W A R I N C H I N A .

CHINESE MODERN FIRST-CLASS JUNK OF WAR.—(SEE PAGE 259.)

(บน) รูปเรือรบจีนในสงครามฝิ่นที่ใช้สู้กับพวกอังกฤษ
(ขวา) รูปทหารจีนเล็งปืนไปที่เรือรบอังกฤษที่จะเข้ามาถล่มเมือง
กวางตุ้ง ขึ้นหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์อังกฤษที่ลอนดอน

เอาไว้ด้วย ความทราบถึงจักรพรรดิเต้ากวง จึงทรงดำหนิ
หลินเซอชออย่างรุนแรง และปลดเขาออกจากตำแหน่ง
ทางฝ่ายจีนต้องยอมเจรจากับอังกฤษ การเจรจ
คราวนี้จีนเสียเปรียบทุกประตู ต้องยอมให้สิทธิอังกฤษ
เหนือฮ่องกง และต้องยอมเสียค่าปฏิกรรมสงคราม
ให้แก่อังกฤษ คืออังกฤษเรียกเก็บทดแทนค่าเสียหาย
ที่อังกฤษอ้างว่าจีนทำให้อังกฤษต้องเสียเงินเสียทอง
ยกกองทัพมา ค่าปฏิกรรมสงครามคราวนี้เป็นเงินถึง
๖ ล้านดอลลาร์ เป็นเหรียญเงินจากเม็กซิโก ซึ่งถือกัน
ว่าเป็นเหรียญเงินที่บริสุทธิ์ที่สุดของสมัยนั้น^(๓)

ท้องพระคลังของประเทศจีนที่ร่อยหรออยู่แล้ว
ก็ร่อยหรอลงไปอีก รัฐบาลจีนโทษใครไม่ได้ก็โทษ
หลินเซอชอ โดยให้ปลดออกจากตำแหน่ง อ้างว่าเป็น
ตัวการทำให้เกิดสงคราม ทางฝ่ายในประเทศอังกฤษ
มติมหาชนก็ยังไม่พอใจที่ได้เปรียบเพียงแค่นี้ รัฐบาล
อังกฤษซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจีนสู้ไม่ได้ในทุกทางจึงเตรียม
การถล่มจีนด้วยการระดมกำลังพลถึง ๑๐,๐๐๐ นาย
ใน ค.ศ. ๑๘๕๑ ซึ่งมากกว่าในสงคราม ค.ศ. ๑๘๔๐
ถึง ๒ เท่า^(๓)

และใน ค.ศ. ๑๘๕๑ นี้อังกฤษก็เข้ายึดครองเมือง
สำคัญในจีนหลายเมืองทางชายฝั่งทางใต้รวมทั้งเมือง
เซี่ยงไฮ้ด้วย ขุนนางจีนที่จงรักภักดีต่อประเทศพากัน
ทำอัตวินิบาตกรรมนับเป็นร้อยคน ในตอนสุดท้าย

ของสงครามอังกฤษเข้าล้อมกำแพงเมืองนานกิง องค์จักรพรรดิจึงต้องขอร้องการสงบศึก สนธิสัญญาที่อังกฤษลงนามกับจีนคราวนี้มีลักษณะเหมือนกับว่าฝ่ายอังกฤษเอาปืนจ่อหัวฝ่ายจีนให้ยอมลงนามในสัญญาที่ตนเสียเปรียบทุกทาง

ตามสนธิสัญญานานกิงใน ค.ศ. ๑๘๔๑ นี้ จีนต้องยอมเสียค่าปฏิกรรมสงครามถึง ๒๑ ล้านออนซ์ของน้ำหนักเงิน จีนต้องยอมเลิกวิธีการค้าแบบมีโกศง ต้องยอมเปิดเมืองท่า ๕ เมืองให้อังกฤษเข้ามาค้าขายได้ คือ เมืองกว่างโจว เซี่ยเหมิน ฝูโจว หนิงโป และ เซี่ยงไฮ้ ภาษีกำหนดให้เก็บได้ ๕% เท่านั้น ที่สำคัญที่สุดอังกฤษคาดคั้นเอาจากจีนได้ในสนธิสัญญาคราวนี้ก็คือสิ่งที่เรียกว่า “สิทธิสภาพนอกอาณาเขต” ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ชาติต่างๆ ในยุโรปได้ใจขนาดหนัก อาจจะยิ่งกว่าการบังคับให้จีนเปิดเมืองท่า!

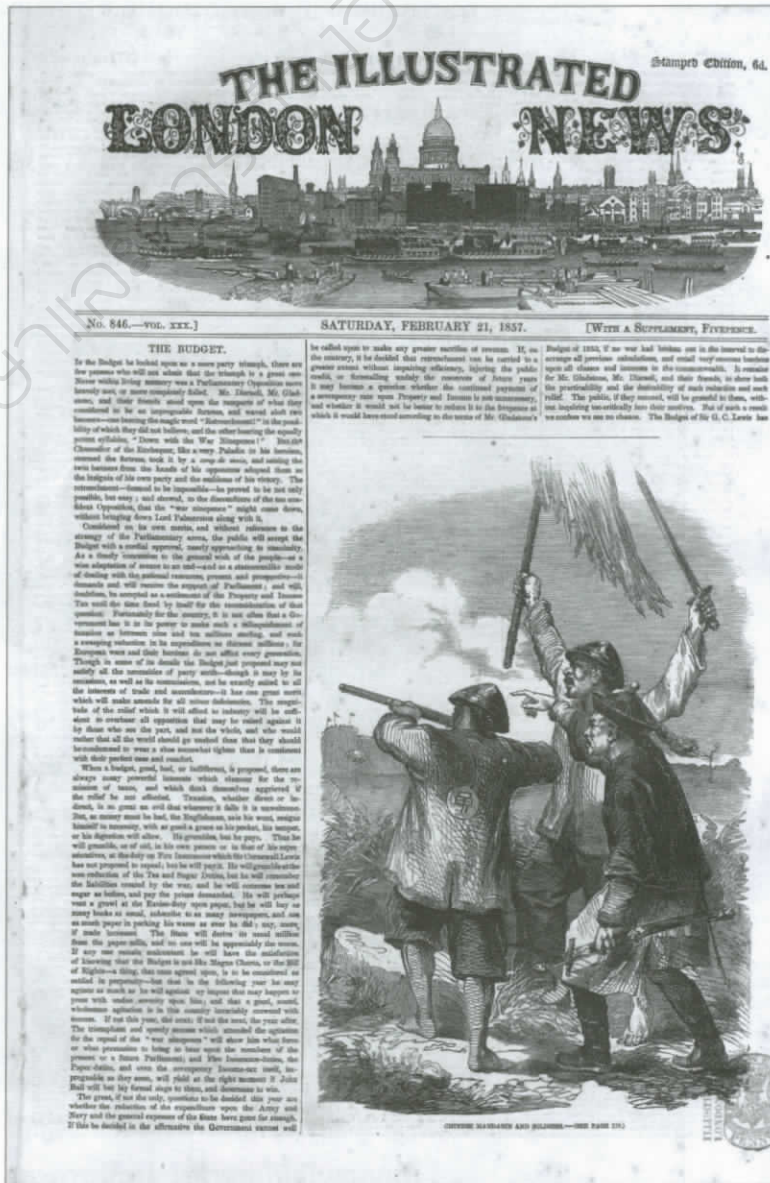
“สิทธิสภาพนอกอาณาเขต” เป็นหอกข้างแครงซึ่งคนอังกฤษวางไว้กับทุกชาติในเอเชียโดยเริ่มต้นด้วยจีนก็จากสงครามผืนนี้เอง ต่อมาก็จะใช้กับสยามในอีกไม่กี่ปีต่อมาตามข้อผูกมัดใน “สนธิสัญญาเบาริง” โดยที่เราไม่รู้ตัวเช่นกัน

แต่จีนก็ยังไม่ทราบพิษสงของเรื่องนี้ตราบใด เนื่องจากเป็นเรื่องที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน จีนลงนามในสนธิสัญญานานกิงอย่างไม่เต็มใจ แต่ก็ยังคาดการณ์ล่วงหน้าไม่ได้ว่าผลจะเป็นอย่างไร จึงยอมลงนามตามใจพวกอังกฤษไปอย่างนั้นและคิดเอาว่าจะแก้ไขข้อที่เสียเปรียบได้โดยวิธีการปฏิบัติที่จีนอาจจะเจรจาต่อรองกันอีก หรืออาจหาทางบายเบี่ยงโดยอาศัยการออกกฎข้อบังคับทางผ่อนปรนทีหลัง

ปรากฏว่าทางการจีนพยายามบิดพลิ้วตลอดเวลาหลังจากที่ลงนามในสนธิสัญญาแล้ว แต่ชาติตะวันตกก็พยายามบีบคั้นจีน สิ่งที่จีนไม่พอใจคือมิชชันนารีและบาทหลวงพากันเข้ามาในประเทศจีนหลังจากที่ถูกปิดกั้นมานาน คนจีนที่ยากจนหันไปนับถือคริสต์เป็นจำนวนมาก เมื่อถือคริสต์แล้วบางคน

ก็แถมขอเป็นคนในบังคับของชาติตะวันตกเสียด้วย พวกนี้ไม่ยอมขึ้นศาลจีนอีกต่อไป

ด้วยความแค้นเคืองเงินพยายามทำทุกอย่างที่จะขัดขวางการที่อังกฤษและชาติตะวันตกเข้ามา มีอำนาจในจีน จึงไม่ให้ความสะดวกแก่เรือสินค้าของอังกฤษและชาติตะวันตกอื่นๆ เพื่อเป็นการแก้แค้นอังกฤษใช้วิธีว่าจ้างเรือจีนที่เจ้าของไม่ได้คิดอย่างอื่นนอกจากเรื่องเงินให้ชักธงอังกฤษแล้วให้ความคุ้มครองแก่เรือชักธงหลอกๆ นี้ด้วยกองเรือรบของอังกฤษ^(๑)

การลักลอบใช้เรือไม่มีสังกัดชนพื้นเข้าจีนได้กลายเป็นปัญหาน้ำผึ้งหยดเดียวที่จะชักนำเงินเข้าสู่สงครามฝิ่นครั้งที่ ๒ และเพื่อจะควบคุมให้เงินไม่อาจบิดพลิ้วไม่ปฏิบัติตามสนธิสัญญานานกิง อังกฤษจึงได้ส่งนักการทูตหัวการค้า ผู้มีกิตติศัพท์ว่าเป็นนักเสรีนิยมหัวรุนแรงชื่อ “เซอร์จอห์น เบาริง” จากอังกฤษเข้ามากับดูแลกิจการต่างๆ ของอังกฤษ และนั่นจะยังทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงไปอีก^(๒)

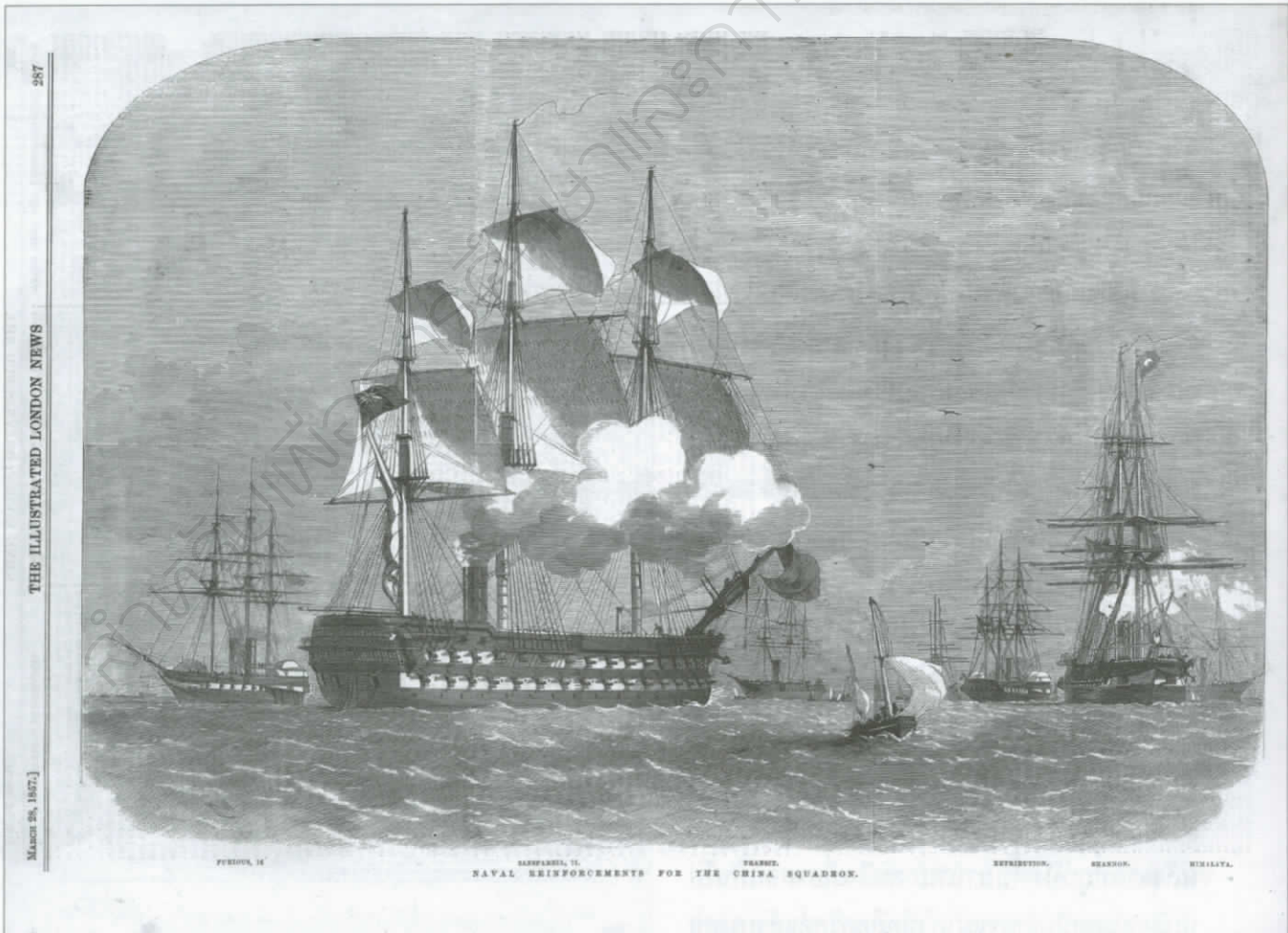
“เซอร์จอห์น เบาริง” ผู้กระหายสงคราม

สงครามฝิ่นมิได้เกิดขึ้นหรือจบลงโดยปราศจากตัวละครเอกตามท้องเรื่องในฉากต่างๆ ตัวละครเอกคือผู้มีสีสน้อย่างยิ่งที่ส่งเสริมในฉากต่างๆ ของเรื่องนี้ ร้อนแรงและเข้มข้นขึ้นตามลำดับ

หนังสือพิมพ์อังกฤษสมัยสงครามฝิ่นให้รายละเอียดตัวละครเอกเจ้าบทบาทเหมือนหนังดังจากภาพยนตร์ฟอร์มยักษ์สมัยปัจจุบัน ตัวละครเหล่านี้แท้จริงมีตัวตนอยู่จริงๆ ในบริบทของสงครามฝิ่นและมีบทบาทอย่างมากที่ทำให้สถานการณ์บานปลายออกไป

ในช่วงรอยต่อของสงครามฝิ่นครั้งแรกและครั้งที่ ๒ มีตัวละครเอกเปลี่ยนตัวไปอีกและจะถูกกล่าวถึงอย่างครึกโครมก่อนสงครามฝิ่นจะสิ้นสุดลง ข้างฝ่ายจีนมีเจ้าเมืองกวางตุ้งเจ้าบทบาทสวมบทข้าราชการ “ฝ้ายธรรมะ” ผู้ต่อสู้เพื่อประเทศชาติและราชบัลลังก์จีนอย่างแท้จริง เขามีนามว่า “เยหมิงเจิน” (Ye Ming Zhen)

ในขณะที่ฝ้ายอังกฤษก็แจ้งเกิดตัวละครเจ้า

ATTEMPT TO CAPTURE THE PASSENGER-STEAMER "FAI MA" ("FLYING HORSE") BY 33 IMPERIAL JUNKS, IN CANTON RIVER.

บทบาทข้างฝ่ายธรรม (ในสายตาชาวจีน) เขาเป็นขุนนางอังกฤษคนใหม่จากลอนดอนนามว่า “เซอร์จอห์น เบาริ่ง” (John Bowring) ถูกส่งเข้ามาเพื่อปราบพยศจีนโดยเฉพาะ^(๔)

การที่อังกฤษแต่งตั้งขุนนางตงจินอย่างเซอร์จอห์นเข้ามาคุมประพตชาวจีน และบงการนโยบายแข็งกร้าวของอังกฤษ ก็เพื่อบังคับขู่เชิญให้จีนปฏิบัติตามสนธิสัญญานานกิงอย่างเคร่งครัด เปรียบได้กับการส่งครูใหญ่เจ้าระเบียบเข้ามาดัดนิสัยเด็กนักเรียนเกเรที่ชอบออกนอกแถวออกทาง หัวแข็ง และกระด้างกระเดื่องต่อกฎข้อบังคับอันเข้มงวดของฝ่ายปกครอง

จากตอนที่ ๑ ผู้อ่านพอจะทราบถึงปัจจัยต่างๆ อันเป็นฉากหน้าและเป้าหมายของอังกฤษในการขยายอำนาจและสร้างอิทธิพลทางการค้าผ่านนโยบายเสรีนิยมการค้ามายังเอเชียด้วยเหตุผลต่างๆ ต่อจากนี้จะเป็นฉากหลังของการกำกับดูแลนโยบายดังกล่าว ภายใต้อำนาจรับผิดชอบของ เซอร์จอห์น เบาริ่ง นักเศรษฐศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงโด่งดัง ทว่าสิ่งที่อังกฤษจะได้รับ

(ซ้าย) รูปสมรรถนะเรือรบอังกฤษ แต่ละลำติดตั้งปืนใหญ่ทรงอำนาจภาพ ลำละ ๖๔ กระบอกรอบลำเรือ สู้กับกองเรือรบจีนที่สมรรถภาพต่ำกว่ามาก
(บน) กองเรือรบจีนที่ด้อยแสนยานุภาพกว่ากองเรืออังกฤษ

จากการโหมโรงครั้งใหญ่นี้ อาจมิใช่ชัยชนะแบบชาวสะอาดดังที่เคยพบในอินเดีย

เซอร์จอห์น เบาริ่ง เกิดในตระกูลคหบดีเก่าแก่แห่งเมืองเอ็กซีเตอร์ ในอังกฤษ เมื่อ ค.ศ. ๑๗๙๒ เขาศึกษาวิธีดำเนินธุรกิจจากบิดาและประกอบอาชีพส่งสินค้าไปต่างประเทศเช่นเดียวกับบรรพบุรุษซึ่งสืบทอดอาชีพนี้มาหลายชั่วอายุคน นอกจากจะมีหัวคิดทางค้าขายแล้ว ยังเป็นนักเขียนและนักแปลความคิดเห็นจากงานนิพนธ์ของเขามักจะเน้นหนักไปที่อิสรภาพและโอกาสในเรื่องการค้าขายเป็นหลัก เช่น เขียนคัดค้านเรื่องกีดกันการค้าระหว่างประเทศแลยุโรป เป็นต้น บทความทางการเมืองของเขาส่วนใหญ่จะออกแนวส่งเสริมเสรีภาพ ต่อต้านระบบทาส และการปฏิรูปการค้าขายให้เป็นแบบเสรี

ภายหลัง ค.ศ. ๑๘๓๐ เป็นต้นมา เขาให้ความสนใจเล่นการเมืองและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง ๒ สมัย ในรัฐสภาเขาเป็นนักพูดฝีปากกล้า และมักจะรณรงค์อย่างแข็งขันให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการค้า ระบบการคลัง และระบบเงินตรา ใน ค.ศ. ๑๘๓๘ เซอร์จอห์นมีส่วนร่วมก่อตั้งสันนิบาตต่อต้านกฎหมายข้าวโพด โดยมีจุดหมายหลักคือเรียกร้องให้เปิดการค้าเสรี และปรัชญาการค้าเสรีที่ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไปทั่วโลก^(๑)

เซอร์จอห์นเริ่มมีบทบาททางการเมืองระดับประเทศ และมีโอกาสประกาศแนวคิดของตนออกประเทศ เมื่อเขาได้รับการแต่งตั้งเป็นกงสุลอังกฤษประจำฮ่องกง อันเป็นโอกาสให้เขาทดลองและทดสอบอุดมการณ์แบบตลาดเสรีในดินแดนอ่อนหัดและชักนำง่ายเช่นเมืองจีน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่เขาได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รักษาการราชทูตผู้มีอำนาจเต็มแทน เซอร์จอร์จ บอนัม (ราชทูตคนเก่า - ผู้เขียน) ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๕๒-๕๓

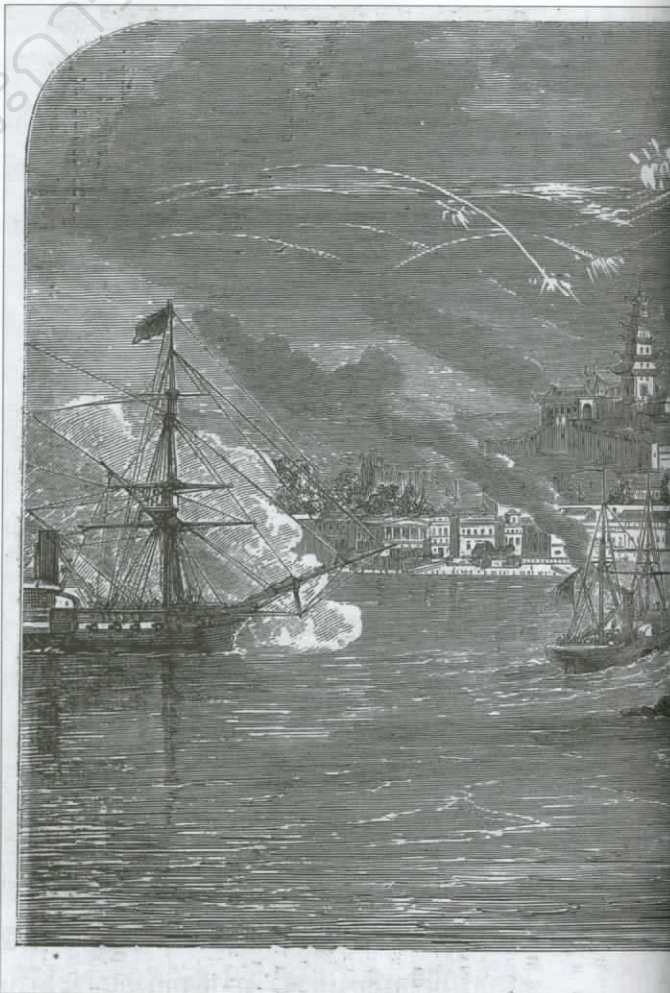
ค.ศ. ๑๘๕๕ นับเป็นปีทองของเซอร์จอห์น เขาเปลี่ยนฐานันดรเป็นขุนนาง เมื่อได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และบรรดาศักดิ์ชั้น “เซอร์” จากสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียและดำรงตำแหน่งเป็นราชทูตใหญ่และผู้บัญชาการสูงสุดประจำเกาะฮ่องกง

เมื่อเซอร์จอห์นเดินทางมาถึงฮ่องกงนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสภาพวิกฤติ นโยบายอันแข็งกร้าวของอังกฤษและการบังคับค้าฝิ่นแบบเสรี ทำให้กรณีพิพาทระหว่างอังกฤษกับจีนขยายตัวกลายเป็นสงครามฝิ่นครั้งแรก (ค.ศ. ๑๘๓๙-๔๓) ซึ่งถึงแม้จะสิ้นสุดลงแล้วด้วยสนธิสัญญานานกิง (ค.ศ. ๑๘๔๒) แต่รัฐบาลจีนก็ยังไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงทั้งหมด แทบทุกประเทศในเอเชียต่างได้รับความกดดันจากการ

ขยายตัวทางการค้าของอังกฤษ ซึ่งมีท่าทีคุกคามเสถียรภาพของประชาชาติเอเชียเต็มรูปแบบ

หนังสือพิมพ์อังกฤษฉบับหนึ่งจาก ค.ศ. ๑๘๕๔ รายงานข่าวการที่รัฐบาลอังกฤษคัดสรรนักเศรษฐศาสตร์ฝีมือดีคือเซอร์จอห์นให้เข้ามาดูแลกิจการและรักษาผลประโยชน์ของอังกฤษอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ดำเนินมาตรการเข้มงวดต่อรัฐบาลจีนตามสนธิสัญญานานกิง อันได้แก่ ๑. ยอมเปิดเมืองท่าค้าขายกับอังกฤษโดยเสรี ๒. เก็บภาษีตามอัตราที่อังกฤษกำหนด ๓. ห้ามการผูกขาดผลประโยชน์ทางการค้าของขุนนางจีน และ ๔. ให้อังกฤษค้าขายฝิ่นได้โดยเสรี ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วคนจีนเสียหายในทุกๆ ด้าน^(๒) (ดูภาพประกอบ)

แผนของเซอร์จอห์นคือทำทุกวิถีทางให้ได้

มาซึ่งสิทธิพิเศษ การแสวงหากำไรและตัดทวงผลประโยชน์ให้ได้มากที่สุดจากท้องพระคลังกรุงปักกิ่งโดยเจรจาก่อนถ้าไม่สำเร็จก็จะบังคับขู่เข็ญเพื่อความได้เปรียบของอังกฤษจากรัฐบาลจีนตามข้อผูกมัดในสนธิสัญญานานกิงโดยไม่คำนึงถึงผลเสียหายใดๆ ของฝ่ายตรงข้าม^(๕)

กรณีเรือแอร์โรว์ ฉากใหม่สงครามฝิ่น (๒)

แต่อังกฤษก็ค่อนข้างแน่ใจตั้งแต่ก่อนสงครามฝิ่นครั้งที่ ๑ (ค.ศ. ๑๘๔๐-๔๑) แล้วว่าเงินไม่ต้องการค้าขายกับอังกฤษในระดับมหภาค ลอร์ดแมคคาร์ตนิย์ผู้เคยเข้ามาเฝ้าจักรพรรดิเฉียนหลงรู้ว่าเงินไม่สนใจซื้อสินค้าอังกฤษเลย ไม่ได้อยากรู้ว่าอังกฤษกำลังเฟื่องฟูสุดๆ จากการปฏิวัติอุตสาหกรรม เรื่องนี้

ทำให้อังกฤษร้อนใจมาก และคิดอยู่เสมอว่าจะต้องเปลี่ยนทัศนคติของจักรพรรดิจีนให้ได้ เลยพาลหาทางออกด้วยฝิ่น แต่สงครามฝิ่นครั้งที่ ๑ ก็มีได้ทำให้สถานการณ์คลี่คลายลง นโยบายของจีนยังสวนทางกับตลาดเสรีของอังกฤษ

รัฐบาลอังกฤษจึงหมายมั่นตั้งใจส่งนักเศรษฐศาสตร์ฝีมือดีอย่างเซอร์จอห์นเข้ามาบริหารจัดการ เซอร์จอห์นเป็นเพื่อนสนิทของลอร์ดพาล์มเมอร์สตัน นายกรัฐมนตรีอังกฤษผู้มีความเชื่อว่าตลาดเสรีกับความสงบสุขบางทีก็ไปด้วยกันไม่ได้ ในตลาดการค้ายังต้องมีผู้แพ้หรือผู้ชนะเท่านั้น และมีไซเอาราคาถูก

กองเรือรบขนาดมโหฬารของอังกฤษและฝรั่งเศสยatraทัพเข้าประจัญบานกับป้อมหน้าเมืองกวางตุ้งและพิชิตได้อย่างง่ายดาย

Bombardement de Canton.

เชื่อว่าเสมอไปเพื่อจะชนะ หากจำเป็นก็ยังมีวิธีรวยทางลัดอีกด้วย

ดังนั้นการดำรงอยู่ของเซอร์จอห์นจึงมีการเมืองเคลือบแฝงอยู่มากกว่าความเป็นนักเศรษฐศาสตร์ในภาวะปกติ ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับลอร์ดพาล์มเมอร์สตัน ทำให้เซอร์จอห์นมีพรรคพวกอย่างท่านนายกฯ สนับสนุนอยู่ข้างหลัง และเป็นที่น่าสังเกตว่าเซอร์จอห์นก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่อย่างรวดเร็วโดยเมื่อรับตำแหน่งกงสุลใหญ่ครั้งแรก ก็ถูกส่งไปยังเขตเศรษฐกิจชั้น ๑ ของโลกในสมัยนั้น แม้แต่ลูกชายของเซอร์จอห์นยังทราบถึงสถานะพิเศษของบิดาว่าเป็นเอเยนต์ลับๆ ของรัฐบาลอังกฤษที่ไม่เปิดเผยตนเอง

เมื่อท่านเซอร์ถูกส่งมาประจำการในฮ่องกงใน ค.ศ. ๑๘๔๙ นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอังกฤษอยู่ในขั้นเปราะบาง เป็นผลมาจากสงครามฝิ่นครั้งที่ ๑ ชาวจีนมีท่าทีขี้ขลาดไม่ปฏิบัติตามสนธิสัญญานานกิงของอังกฤษ และต่อต้านคนอังกฤษทั้งในที่ลับและที่แจ้ง คนอังกฤษแสดงตนว่าเป็นผู้ชนะตลอดเวลา เช่น บังคับมิให้คนจีนใช้ทางเดินเท้าร่วมกับคนอังกฤษบนถนน และต้องถอดหมวกแสดงความอ่อนน้อมเมื่อเดินผ่านคนอังกฤษ

เท่านั้นยังไม่พอ กงสุลใหญ่อังกฤษก็ยังแนะนำให้รัฐบาลของตนใช้มาตรการรุนแรงกับจีนเพิ่มมากขึ้น เพื่อกดดันจีนให้อยู่ในโอวาท เซอร์จอห์นร่างแผนแม่บทว่าควรจะทำอย่างไรกับจีน แล้วยังตอกย้ำให้ทราบว่ารายได้ของอังกฤษจากจีนต่อปีมีมากถึง ๙ ล้านปอนด์ หรือกว่าครึ่งหนึ่งของรายได้จากอาณานิคมทั้งหมด และยังหาเพิ่มได้อีกถ้าพิชิตกวางตุ้งได้^(๙๐)

ส่วนอีกจากหนึ่งนั้นรัฐบาลจีนได้แต่งตั้งให้ผู้ว่าระดูกเหล็กชื่อเย่หมิงเจิ้นเป็นเจ้าเมืองกวางตุ้งรับมือพวกอังกฤษ ท่านเย่มีกิตติศัพท์ว่าเป็นพวกชาตินิยมหัวรุนแรง ใช้นโยบายตาต่อตาฟันต่อฟันต่อต้านอังกฤษอย่างเต็มที่ ท่านเย่เรียกคนอังกฤษ

ว่าพวกป่าเถื่อน และปฏิเสธที่จะร่วมมือกับอังกฤษไม่ว่าจะถูกข่มขู่อย่างไร

เซอร์จอห์นตระหนักถึงความแข็งแกร่งของเจ้าเมืองกวางตุ้ง จึงมองหาช่องทางที่จะโค่นอำนาจเจ้าเมืองคนนี้ผู้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความรักชาติและศักดิ์ศรีของคนจีนทั่วประเทศ แผนสุดท้ายของเซอร์จอห์น (แม้ว่าจะถูกห้ามปรามจากลอนดอนมิให้ใช้กำลังในทุกกรณี) ก็คือประกาศสงครามกับเย่หมิงเจิ้น เพื่อรักษาฐานอำนาจของอังกฤษไว้ แต่การกระทำดังกล่าวก็เท่ากับหักด้ามพร้าด้วยเข่าโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์^(๙๑)

สงครามที่เซอร์จอห์นต้องการคือ ประกาศตนเป็นศัตรูกับระบอบเจ้าขุนมูลนายของจีน เรียกการต่อสู้ครั้งนี้ว่าสงครามฝิ่นครั้งที่ ๒ หรือ **The Second Opium War** หรือ **Arrow War** ล้วนเป็นสงครามคราวเดียวกันและเป็นมหากาพย์การเอาชนะระหว่างอังกฤษกับจีน ที่มีอุดมการณ์ เศรษฐกิจ และศักดิ์ศรีเป็นเดิมพัน

ชนวนของสงครามปะทุขึ้นเมื่อตอนเช้าของวันที่ ๘ ตุลาคม ๑๘๕๖ เวลาประมาณ ๐๘.๐๐ น. เรือลำเกาจีนแต่ถูกดัดแปลงใหม่คล้ายเรือลูกผสมฝรั่งจอดทอดสมออยู่หน้าโกดังสินค้านอกเมืองกวางตุ้งชื่อเรือแอร์โรว์ (Arrow) กัปตันชาวอังกฤษชื่อ **โทมัส เคนเนดี** (Thomas Kennedy) ถูกเรือตรวจการณ์ของจีนเข้าตรวจค้นหาสินค้าหนีภาษี (ตามปกติ)

กัปตันเคนเนดีประท้วงอย่างรุนแรงโดยอ้างว่าในขณะนั้นเรือแอร์โรว์ซังกธงอังกฤษตามระเบียบ จึงควรได้รับความคุ้มครองตามสนธิสัญญานานกิงเรือตรวจการณ์ของจีนได้ตรวจค้นและจับกุมลูกเรือแอร์โรว์ ประกอบด้วยกุลิจินจำนวน ๑๔ คน มัดมือโซล่หลังแล้วนำออกไปทันที^(๙๒)

กัปตันเคนเนดีกล่าวหาว่านอกจากเป็นการกระทำโดยพลการแล้ว ทหารจีนคนหนึ่งยังได้กระชากธงอังกฤษลงจากเสาของเรือ อันเป็นการดูถูกเหยียด

DESTRUCTION OF THE EUROPEAN FACTORIES AT CANTON.

หยามอังกฤษอย่างร้ายแรง เกิดปะทะคารมกันเล็กน้อยแต่ฝ่ายจีนก็ส่งคืนลูกเรือกลับมา ๒ คน แต่ควบคุมอีก ๑๒ คนไว้ก่อนจะแล่นจากไป ต่อมารัฐบาลจีนแจ้งว่า ลูกเรือทั้ง ๑๒ คนเป็นพวกกบฏได้ฝัง และเรือแอริโรว์นั้นก่อนหน้านี้ก็ใช้เป็นเรือกบฏ แต่ถูกดัดแปลงและขายต่อให้พ่อค้าอังกฤษใช้เป็นเรือสินค้า จากการสอบสวนอย่างละเอียดทางการจีนแจ้งว่า ๒ ใน ๑๒ คนเป็นหัวหน้าพวกกบฏจริง หมายความว่าทางการจีนได้กระทำถูกต้องแล้ว ทั้งยังยืนยันอีกว่าขณะเข้าตรวจค้นเรือแอริโรว์มิได้ชักธงอังกฤษตามธรรมเนียม

กงสุลปาร์คส์แย้งค้านในรายงานถึงเซอร์จอห์นว่าลูกเรือทั้ง ๑๒ คน ถึงจะเป็นผู้ต้องสงสัยก็ควรถูกส่งมาสอบสวนที่กงสุลอังกฤษ เพราะถูกจับบนเรืออังกฤษ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหามาทางการอังกฤษแจ้งให้ทางการจีนทราบ ว่า ๑. จะขอคืนลูกเรือทั้ง ๑๒ คนมาสอบสวนเองอีกครั้ง ๒. ขอจดหมายขอขมาอย่าง

รูปจังหวะที่เรือรบอังกฤษยิงถล่มกำแพงเมืองกวางตุ้งจนแตก และทหารจีนแตกหนีเพื่อเอาชีวิตรอดอย่างเสียขวัญ (ภาพจากหนังสือพิมพ์อังกฤษ ปี ๑๘๕๗)

เป็นทางการจากเจ้าเมืองกวางตุ้งว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้อีก และให้ตอบภายใน ๒๔ ชั่วโมง

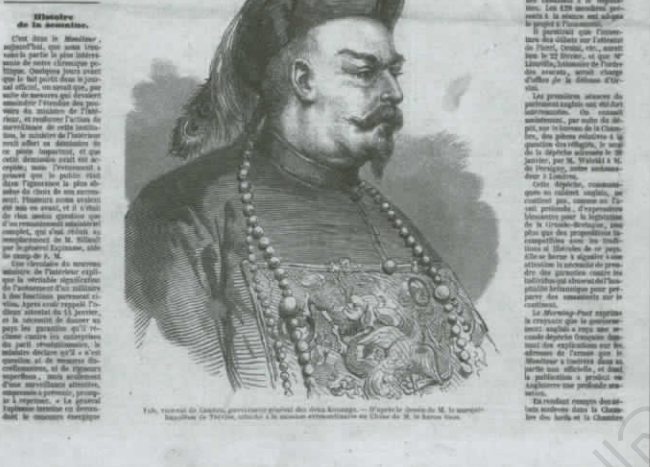
แต่ความคิดใหม่ก็เข้ามาในสมอง เซอร์จอห์นซึ่งปกติเป็นคนแข็งกร้าวและเด็ดขาดกับทางการจีนอยู่แล้วคิดว่ากรณีเรือแอริโรว์น่าจะเป็นเหตุผลที่ดีในการปรับปรุงรัฐบาลจีนว่าได้ล่วงละเมิดเอกราชของอังกฤษตามสนธิสัญญานานกิง และจีนมีท่าทีต่อต้านการค้าเสรีของเรือสินค้าอังกฤษ จึงพร้อมจะยกระดับปัญหากรณีเรือแอริโรว์เป็นข้อพิพาทระดับชาติที่ต้องตัดสินใจความถูกต้องและหาผู้รับผิดชอบมาลงโทษ^(๒)

อย่างแรกที่เซอร์จอห์นต้องทำคือยื่นเรื่องประท้วงอย่างเป็นทางการในฐานะผู้แทนรัฐบาลอังกฤษ ต่อมาก็ต้อง “ลือขบถ” แม้ทัพเรือของฝ่ายตนคือ พลเรือเอก

APPARITION EN FRANCE DE L'ILLUSTRATION... N° 781... 13 février 1888... PRIX: 50 c. par an, 15 c. par semaine.

LES ÉVÉNEMENTS DE LA SEMAINE... Le général... M. Pélissier... Le général... M. Pélissier...

Le général de division, gouverneur général des Indes Néerlandaises. — D'après le portrait de M. le commandant de la division, par M. le commandant de la division.

รูปท่านเยหมิงเจิ้น เจ้าเมืองกวางตุ้งผู้ขัดขืนพวกอังกฤษในกรณีเรือแอร์ไวร์ขึ้นหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส ปี ๑๘๕๘

ชิมอร์ ให้เตรียมความพร้อมหากการตัดสินใจปัญหาด้วยการเจรจาใช้ไม่ได้ผล

เซอร์จอห์นเน้นในรายงานของเขาเข้าไปยังลอนดอนถึงการเหยียดหยามธงชาติอังกฤษโดยทหารจีนเป็นหลัก และตัดรายละเอียดปลีกย่อยเกี่ยวกับทะเลเบิยนเรือ (ที่เคยจดกับกงสุลอังกฤษ) แต่หมดอายุไปนานแล้วและยังไม่ได้ต่อ ตลอดจนลูกเรือที่เป็นพวกกบฏได้ผิงออกไปจนหมดสิ้น ซึ่งเท่ากับหวังผลทางการเมือง แต่ถ้ายอมจำนนต่อหลักฐานตามความเป็นจริงแล้วทางการเงินก็มิได้ทำความผิดแม้แต่น้อย สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นการให้ความเท็จของฝ่ายอังกฤษโดยเจ้าหน้าที่ทุกระดับชั้นร่วมมือกันประพฤตมิชอบ

เมื่อวิกฤติเรือแอร์ไวร์ขยายตัวออกไป เจ้าเมืองกวางตุ้งก็ตั้งค่าหัวชาวอังกฤษ เพื่อล่อใจชาวจีนที่ต้อง

การล้างแค้น และเสนอที่จะให้รางวัล \$100 ต่อผู้ที่สามารถสังหารคนอังกฤษได้ ๑ คน โดยให้เหตุผลว่า “พวกอังกฤษป่าเถื่อนกำลังจะบุกเมืองของเรา และทำร้ายผู้คนของเรา ข้าขอประกาศที่จะต่อสู้กับพวกมัน จงสังหารคนอังกฤษเมื่อพบพวกมันทั้งบนดินและบนเรือ ใครฆ่าพวกหัวหน้าของมันเป็นได้จะมีรางวัลให้ \$5,000 และถ้าสามารถปลิดชีวิตเจ้ากงสุลหรือตัวทูตได้ ข้าจะตบรางวัลให้ \$30,000” (๒)

เซอร์จอห์นสั่งให้ถล่มกวางตุ้ง

ครั้นเมื่อเห็นความตื้อตึงของเซอร์จอห์นยึดเยื่อออกไป เยหมิงเจิ้นเริ่มตระหนักถึงการตกเป็นเบี้ยล่างในสถานการณ์นี้ จึงติดต่อขอประนีประนอมกับอังกฤษ โดยพร้อมที่จะคืนลูกเรือทั้งหมดและขอขมา แต่สายเกินไปเสียแล้ว อังกฤษให้เหตุผลว่าเกินกำหนดเส้นตาย ๒๔ ชั่วโมงที่ได้ให้ไว้

วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๑๘๕๖ เซอร์จอห์นออกคำสั่งให้เรือรบเอนเคอร์เตอร์ระดมยิงเมืองกวางตุ้งด้วยปืนใหญ่อาย่างบ้ำระห่ำทุกๆ ๕ นาที โดยให้เสียงปากกระบอกปืนไปยังคฤหาสน์ของท่านเยเป็นเป้าหมายสำคัญเพื่อเป็นการสั่งสอน

สงครามบันดาลโทสะระหว่างราชทูตอังกฤษกับเจ้าเมืองกวางตุ้งบานปลายเป็นสงครามระหว่างรัฐบาล เชื้อชาติ และประชาชน โดยอังกฤษเรียกด้วยภาษาอันไพเราะว่าสงครามผืนครั้งที่ ๒ ความบาดหมางกินใจกันทวีความรุนแรงขึ้นบนพื้นฐานของทิวและความเกลียดชังเป็นส่วนตัว ต่างฝ่ายต่างใช้อารมณ์เหนือความจริงและเหตุผล เพียงเพื่อต้องการรักษาหน้าของตนไว้

กระสุนนัดแรกตกลงกลางใจเมือง มีราษฎรเสียชีวิตทันที ๕ ศพ จำนวนนี้เพิ่มเป็น ๑๐ เท่ากับกระสุนปืนนัดที่ ๒ เยหมิงเจิ้นประกาศกร้าวให้ชาวจีนเอาชีวิตเข้าแลกกับการรักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติไว้ (หมายเหตุ : ในสงครามผืนครั้งที่ ๑ รัฐบาล

เงินยอมจ่ายเงินเป็นจำนวนสูงถึง \$6,000,000 ให้ อังกฤษ เพื่อมีให้กวางตุ้งถูกโจมตี แต่ในสงครามปี ครั้งที่ ๒ สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป และชาวจีน ตัดสินใจซัดขึ้นคำขู่ของอังกฤษโดยยอมสู้ตาย - ผู้ เขียน)^(๔)

ต่อมาวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๑๘๕๖ โกดังเก็บ สินค้าของชาวต่างชาติทั้งหมดถูกชาวจีนเผาทิ้งวอด เป็นหน้ากลอง ผู้ช่วยกงสุลปาร์คส์คนหนึ่งชื่อ เฮนรี เลน (Henry Lane) เสียชีวิตในกองเพลิง ความอาฆาต แค้นระบาตไปถึงที่มั่นของอังกฤษบนเกาะฮ่องกง

เซอร์จอห์นเรียกร้องความเห็นใจไปถึงคนอังกฤษ ที่เมืองแม่ ด้วยบทความเขียนลงในหนังสือพิมพ์ *THE LIVERPOOL COURIER* ประจำเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๘๕๗ ความว่า

“เป็นที่น่าสังเวชอย่างยิ่งที่ชาวตะวันตกจำนวน ไม่น้อยต้องตกเป็นเหยื่อของการกระทำอันป่าเถื่อน นี้ ชาวอังกฤษหลายคนถูกจับตัวและสับร่างออกเป็น ชิ้นๆ โดยพวกฆาตกร พวกมันตัดศีรษะของชาวอังกฤษ ที่เสียชีวิตแล้วเสียบไว้บนกำแพงเมือง (กวางตุ้ง) แล้ว พวกฆาตกรก็จะได้รับรางวัลอย่างงดงาม พวกมันยัง ขุดร่างของชาวคริสเตียนขึ้นมาจากหลุมศพเพื่อทำลาย ศพแล้วเสียบกะโหลกศีรษะประจานอย่างเคียดแค้น มันโหดร้ายเกินกว่าที่ข้าพเจ้าจะอธิบายถูก แต่ข้าพเจ้า ก็ยังมั่นใจว่าเราจะได้รับการชดเชยกับอดีตอย่างสาสม และจะสามารถปกป้องอนาคตไว้ได้ต่อไป เราจะ ไม่หมอบราบคาบแก่ต่อความอำมหิตเหล่านี้

ข้าพเจ้าขอให้คำมั่นสัญญาว่าจะปฏิบัติหน้าที่ อย่างดีที่สุด เพื่อสร้างสันติภาพให้มั่นคงและยั่งยืน”

เป็นที่น่าสังเกตุว่าเซอร์จอห์นได้ปรักปรำชาว จีนเป็นพวกป่าเถื่อนฝ่ายเดียว แต่มิได้ซัดทอดเพื่อน ร่วมชาติรวมทั้งตัวเองที่ร่วมหัวกันเล่นงานชาวกวางตุ้ง อย่างไร้มนุษยธรรมเช่นกัน ณ เวลานั้นเซอร์จอห์น จำต้องเปิดศึก ๒ ด้าน กับทางอังกฤษเขากำลังทำ “สงครามจิตวิทยา”^(๖)

เซอร์จอห์นจึงจำเป็นต้องใช้กำลังทหารที่มีอยู่ในมือประมาณ ๕๐๐ นาย เข้าประจัญบานกับกองทัพ ชาวจีน ซึ่งตั้งมั่นอยู่ภายใต้ตัวเมืองที่หนาแน่นด้วย ประชากรราว ๑ ล้านคน ปืนใหญ่ทรงอำนาจของ เรือรบอังกฤษ ๑๐ ลำ เรียงรายเป็นหน้ากระดาน หน้าเมืองกวางตุ้ง ระดมยิงปืนใหญ่หลายสิบลูก เข้าไปอย่างไม่ปราณีปราศรัย โดยไม่คำนึงถึงชีวิต และทรัพย์สินของผู้บริสุทธิ์ เพียงต้องการให้เหย่หมิง เงินยอมแพ้ และมอบตัวต่อกองทัพอังกฤษ โดย ปราศจากเงื่อนไข

วิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในจีน ถูกนำเข้าไปบรรยาย ในการประชุมสมัยวิสามัญของวุฒิสภาอังกฤษ เซอร์ จอห์นถูกซักฟอกอย่างหนักโดยนักการเมืองฝ่าย ค้านที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลที่แสวงหา สงครามแทนการผดุงสันติภาพในโลก ซึ่งเท่ากับ ลบล้างอุดมการณ์ของการปฏิวัติอุตสาหกรรม และ ฉีกแผนแม่บททุกฉบับของการเปิดเสรีการค้าที่วางไว้

พฤติกรรมของเซอร์จอห์นมิใช่เป็นการเขียน เสื่อให้วัวลัวกับผู้นำเอเชียอีกต่อไป แต่เป็นการ ตกกระไดพลอยโจนของรัฐบาลอังกฤษในภาพ รวม สร้างความร้าวฉานในคณะรัฐบาลและรัฐสภา แดกแยกออกเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งกดดันให้ นายกฯ เรียกตัวเซอร์จอห์นกลับแล้วยุบสภา อีก ฝ่ายหนึ่งให้รัฐบาลเดินทางทำสงครามต่อไป แต่ ที่แน่ๆ ก็คือนโยบายการค้าเสรีในจีนพังพินาศลง ในที่สุด^(๖)

เซอร์จอห์นถูกวางยาพิษ

ในขณะที่สงครามปะทุขึ้นระหว่างคนจีนกับคน อังกฤษปลายปี ค.ศ. ๑๘๕๖ นั้น เซอร์จอห์นในฐานะ ราชทูตอังกฤษผู้มีอำนาจเต็มได้ออกประกาศให้ชาว อังกฤษซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากบนเกาะฮ่องกงและ เกาหลินดูแลรักษาทรัพย์สินของตนเองและระมัดระวัง ตัวในการใช้ชีวิตประจำวัน แต่ถึงแม้จะเป็นราชทูต

SURPRISING THE CHINESE GUARD AT THE YAMEN OF THE LIEUTENANT-GOVERNOR OF CANTON.

COMMISSIONER YEH BEING CONDUCTED TO THE PRESENCE OF THE PLÉNIPOTENTIARIES.

ผู้ได้รับความคุ้มครองปกป้องอย่างดีเยี่ยมจากกองทัพ อังกฤษและปลอดภัยอยู่ในขอบเขตของสถานทูต อันหนักแน่น แต่เซอร์จอห์นก็มีอาจหลบหนีชะตากรรมของตัวเองไปได้

วันที่ ๑๕ มกราคม ๑๘๕๗ ชาวต่างชาติซึ่งโดยมากเป็นชาวอังกฤษประมาณ ๔๐๐ คน ล้มปวยลงอย่างกะทันหันด้วย “ยาพิษ” ที่ใส่ไว้ในขนมปังซึ่งพวกเขาซื้อมา อันว่าขนมปังถึงแม้จะดูว่าเป็นอาหารชนิดหนึ่งเท่านั้น แต่การที่ชาวอังกฤษรับประทานขนมปังต่างข้าว ขนมปังจึงถูกเลือกเป็นพาหะในการปลิดชีวิตชาวอังกฤษที่สะดวกง่ายตายที่สุด ภายหลังจากที่ผู้ปวยนั้นร้อยคนถูกนำส่งโรงพยาบาลซึ่งมีอยู่เพียงแห่งเดียว แพทย์และพยาบาลจึงขาดแคลนลงอย่างกะทันหันในสถานการณ์นี้

แพทย์ได้ออกแถลงการณ์ว่าผู้ปวยทั้งหมดได้รับประทานยาพิษที่ปนอยู่ในขนมปังทุกก้อนที่วางจำหน่าย โดยเฉพาะในย่านร้านเบเกอรี่ที่ชาวต่างชาติเป็นลูกค้าประจำอยู่ ตำรวจ (อังกฤษ) ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นว่า ฆาตกรในคดีนี้น่าจะเป็นคนทำขนมปังเอง ซึ่งไม่สัมพันธ์กับสารพิษประเภทนี้ จึงได้ใส่ไว้จนเกินอัตราส่วน โดยหวังจะให้ออกฤทธิ์อย่างรวดเร็ว แต่การที่ใส่ยาพิษไว้มากเกินไป ทำให้ผู้ที่รับประทานขนมปังเข้าไปเกิดอาการคลื่นไส้อย่างรุนแรงและสำรอกยาพิษส่วนใหญ่ออกมาเสียก่อน คนอังกฤษแทบทุกคนตกเป็นเหยื่อของการคิดร้ายคราวนี้โดยตรง รวมทั้งครอบครัวของเซอร์จอห์นด้วย^(๗)

เซอร์จอห์นและภรรยา รวมทั้งลูกๆ เป็นเหยื่อรายแรกๆ ที่รับประทานขนมปังผสมยาพิษเข้าไป ทั้งๆ ที่พ่อครัวของสถานทูตนั้นเป็นชาวอังกฤษก็ตาม

(ซ้าย) ทหารอังกฤษออกตามล่าเจ้าเมืองกวางตุ้งภายหลังเมืองหน้าด่านถูกตีจนแตก (บน) และทหารอังกฤษสามารถจับเป็นท่านเย่หมิงเจินเอาไว้ได้ (ล่าง) (ภาพหาตุยจากหนังสือพิมพ์อังกฤษ ปี ๑๘๕๘)

โดยเฉพาะเลดีเบารีนนั้นรับประทานเข้าไปเกินขนาด จนอาการเพียบหนัก เข้าชั้นโคม่าและเกือบจะเสียชีวิต ตัวเซอร์จอห์นกับลูกๆ ถูกหามส่งโรงพยาบาลได้ทันเวลาที่ และได้รับการเยียวยารักษาชีวิตไว้ได้ แต่ก็แบบเฉียดตาย

ทันทีที่รู้สึกตัว เซอร์จอห์นเขียนจดหมายถึงนายลาบัวร์ เลขานุการกระทรวงอาณานิคมของอังกฤษ เล่าว่า “ข้าพเจ้าแทบเอาชีวิตไม่รอดเพราะพิษของสารอันตรายที่รับประทานเข้าไปโดยไม่รู้ตัว มันเป็นการลอบฆ่ากันชัดๆ แม้ขณะที่เขียนจดหมายอยู่นี้ ข้าพเจ้าก็ยังมีอาการไม่สู้ปกติสัก ทุกๆ คนในครอบครัวของข้าพเจ้าถูกปองร้ายหมายชีวิตด้วยวิธีการที่โหดเหี้ยมที่สุด”

เจ้าของร้านขนมปังทุกแห่งบนเกาะฮ่องกงถูกจับและถูกตั้งข้อหา แต่ด้วยเหตุผลที่ครอบครัวของเจ้าของร้านขนมปังต่างก็รับประทานยาพิษเข้าไปเช่นกัน ทำให้ผู้ต้องหาส่วนใหญ่ถูกปล่อยตัวไป อย่างไรก็ตามท่านเย่กลายเป็นผู้ต้องหาสำคัญที่ทางการต้องการตัวในคดีนี้ ในระหว่างนั้นท่านเย่ยังหลบซ่อนตัวอยู่ในที่ปลอดภัยที่ไหนสักแห่งในเมืองกวางตุ้ง ตั้งแต่สงครามระเบิดขึ้น ท่านได้เขียนจดหมายฉบับหนึ่งทำนองแก้ตัว ส่งถึงเคานต์แห่งคูร์ซี ข้าหลวงใหญ่ของรัฐบาลฝรั่งเศสประจำฮ่องกงว่า “ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ชาวจีนเป็นจำนวนมากที่โกรธแค้นชาวอังกฤษ ได้เพิ่มจำนวนขึ้น แต่การวางยาพิษโดยใช้เล่ห์เหลี่ยมแบบนี้ย่อมเป็นการกระทำที่คัมค่าแก่ความเกลียดชังโดยแท้ และไม่ว่าฆาตกรที่น่ารังเกียจนี้จะเป็นใคร ข้าพเจ้าคงไม่มีโอกาสติดตามไปจับกุมเขาได้ เพราะเขาคงซ่อนตัวอยู่ในเขตฮ่องกง ซึ่งเป็นเขตปกครองของคนอังกฤษ”^(๘)

เซอร์จอห์นเขียนจดหมายอีกฉบับหนึ่งส่งไปตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ของพวกนิคมชาวอังกฤษ ชื่อ THE LIVERPOOL COURIER จดหมายฉบับนั้นได้รับการเปิดเผยอย่างไม่ปิดบัง ในหนังสือพิมพ์

ILLUSTRATED TIMES ฉบับวันที่ ๒๕ เมษายน ๑๘๕๗ อีกทีหนึ่ง ใจความในบทความที่เขียนขึ้นเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ในทำนองแจ้งข่าวเพื่อขอความเห็นใจ ตลอดจนปรักปรำชาวจีนอย่างตรงไปตรงมาที่สุด จดหมายฉบับนี้สรุปใจความย่อๆ ว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางยาคนอังกฤษ น่าจะเป็นฝีมือของคนจีนที่เกลียดชังคนอังกฤษจากภาวะสงครามที่เกิดขึ้น^(๑)

ดังนั้นเพื่อความถูกต้องและเป็นธรรมของผู้เสียหาย เมื่อเซอร์จอห์นหายเป็นปกติแล้ว และ

(ล่าง) รูปเจ้าเมืองกวางตุ้งเป็นชาวหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส ภายหลังจากถูกรบตัวและเนรเทศไปอยู่อินเดียจนเสียชีวิตที่นั่น (ขวา) รูปการสู้รบระหว่างกองทัพอังกฤษและจีนหน้าประตูเมืองกวางตุ้ง โปรดสังเกตอาวุธของทหารจีน ซึ่งมีแต่ธนู หอก และดาบเป็นหลักไม่สามารถต้านทานอาวุธที่เหนือกว่าของพวกเขาฝรั่งเศสได้

ด้วยความเห็นชอบของรัฐบาลอังกฤษ เขาจะได้อตอบโต้การกระทำนี้ และเมื่อนั้นประเทศอังกฤษ จะได้เห็นการชดใช้และการตอบแทนผู้ก่อการร้ายอย่างสามมที่สุด^(๒)

วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๑๘๕๗ การถล่มกวางตุ้งครั้งที่ ๒ ก็เปิดฉากขึ้นอย่างป่าเถื่อนด้วยกำลังรบที่สัมพันธมิตรต้องการ คือ ทหารอังกฤษประมาณ ๔,๗๕๐ นาย สมทบด้วยทหารฝรั่งเศสอีก ๙๐๐ นาย รวมกันทั้งสิ้น ๕,๖๕๐ นาย พร้อมเรือรบติดอาวุธหนักกว่า ๓๐ ลำ เคลื่อนเข้าประชิดตัวเมือง แล้วระดมยิงปืนใหญ่ประมาณ ๑๐๐ ลูก เข้าใส่ชาวจีนทั้งทหารและพลเรือนราว ๒๐๐ คน เสียชีวิตทันที พลเมืองแตกตื่นหนีตายเป็นอลหม่าน และเมื่อกำแพงเมืองพังทลายลงมา ทหารอังกฤษก็ดาหน้าเข้าประจัญบานกับกองกำลังฝ่ายจีนอย่างดุเดือด

สิ่งที่เปรียบเทียบกันไม่ได้เลยก็คืออาวุธชนิดใหม่ล่าสุดจากยุโรปของสัมพันธมิตร เช่น ปืนกลหนักและปืนไรเฟิลประสิทธิภาพสูงถูกนำมาใช้สังหารชาวจีนที่ตั้งรับด้วยอาวุธโบราณประเภท หอก ดาบ และธนู แต่ทหารจีนก็ต่อสู้อย่างกล้าหาญ ผลการสู้รบในวันแรก ฝ่ายจีนพลีชีพไป ๔๕๐ นาย ฝ่ายอังกฤษเสียชีวิตประมาณ ๑๐๐ นาย ส่วนฝรั่งเศสเสียชีวิตทหารไปเพียง ๓ นาย

เย่หมิงเจินหายตัวไปจากจวนผู้ว่า แต่สายลับอังกฤษเชื่อว่าท่านเย่ยังหลบซ่อนอยู่ภายในตัวเมือง ตึกกรมบ้านช่องที่เคยยื่นตระหง่านสมศักดิ์ศรี ศูนย์การค้าขนาดใหญ่บัดนี้เปลี่ยนเป็นซากปรักหักพังทั่วไป ทหารอังกฤษและฝรั่งเศสกระจายกำลังทั่วไปทั้งเมือง^(๓)

ภายใน ๓ วันแรกของการโจมตี พลเมืองกว่า ๙๐% พวกกันอพยพออกนอกเมืองเพื่อเอาชีวิตรอด ยานการค้าที่เคยแออัดบัดนี้ตักอยู่ในสภาพรกร้าง ที่หอพระคลังทหารอังกฤษยึดได้เงินแท่ง ๕๒ หนีบ และทองคำแท่งอีก ๖๘ หนีบ พร้อมกับเงินสดสกุลต่างๆ

มูลค่ากว่า ๑ ล้านดอลลาร์ ทรัพย์สินทั้งหมดถูกยึดแล้วจัดส่งไปอินเดียทันทีโดยเรือรบอังกฤษในฐานะทรัพย์สินเชลย

สมุนเอกของเซอร์จอห์นคือกงสุลปาร์คส์นำทีมหน่วยกล้าตายราว ๑๐๐ นาย ออกค้นหาเย่หมิงเจิน คู่ปรับเก่า ปาร์คส์นำหน้าเข้าไปเหมือนคนรู้เส้นทางดี แต่เนื่องจากเขาไม่เคยพบหน้าค้าตาเจ้าเมือง กวางตุ้งมาก่อน (ตามประเพณีของราชสำนักจีน ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มักจะหลีกเลี่ยงการคบค้าสมาคมกับชาวต่างชาติ ปล่อยให้พวกหัวหน้าทีมเศรษฐกิจหรือที่เรียกหัวกัวและโกซง เป็นผู้ติดต่อเจรจากันเอง - ผู้เขียน) ปาร์คส์จึงพิมพ์รูปวาดของเย่หมิงเจิน แล้วแจกจ่ายให้ลูกน้องไว้ดูเพื่อชี้ตัวผู้ต้องหาได้ถูกต้อง

การจับกุมผู้ต้องสงสัยคนแรกเป็นชายร่างอ้วนใหญ่ใส่ชุดขุนนางเต็มยศกลายเป็นแพะรับบาปที่ปลอมตัวมาเพื่อตบตาพวกอังกฤษ แต่ชั่วไม่กี่อึดใจต่อมอาหารกลุ่มหนึ่งก็ตะครุบเย่หมิงเจินตัวจริงไว้ได้ ท่านถูกควบคุมตัวไปยังเรือรบอังกฤษชื่อ H.M.S. Inflexible สองข้างทางมีคนจำนวนมากเบียดเสียดมุงดูเหตุการณ์แน่นขนัด (ดูภาพประกอบ)^(๑๐)

ความพลาดพลังของอังกฤษในยกแรกเมื่อเซอร์จอห์นสั่งให้ถล่มกวางตุ้งอาจถูกมองว่าเป็นเรื่องผู้ใหญ่รังแกเด็ก แต่ชัยชนะในยกที่ ๒ เมื่อเย่หมิงเจินถูกจับดำเนินคดี นับเป็นความมั่นใจว่านโยบายของอังกฤษเดินมาถูกทางแล้ว

เย่หมิงเจินถูกควบคุมตัวไว้ในกรงเหล็กขนาดใหญ่บนเรือรบอังกฤษ ต่อมาก็มีข่าวลือว่าทหารจีนกลุ่มหนึ่งพยายามลักพาตัวท่านออกมาแต่ไม่สำเร็จ สถานภาพของท่านเย่ดูมีความสำคัญต่อชาวจีนมากกว่าที่พวกอังกฤษคิด ดังนั้นเพื่อตัดปัญหาที่จะตามมา ลอร์ดเอลกิน (Lord Elgin) ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด จึงมีคำสั่งให้เนรเทศเย่หมิงเจินไปยังเมืองกัลกัตตาในอินเดีย อันเป็นฐานทัพใหญ่ของอังกฤษ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๑๘๕๕ เย่หมิงเจินถูกจองจำ

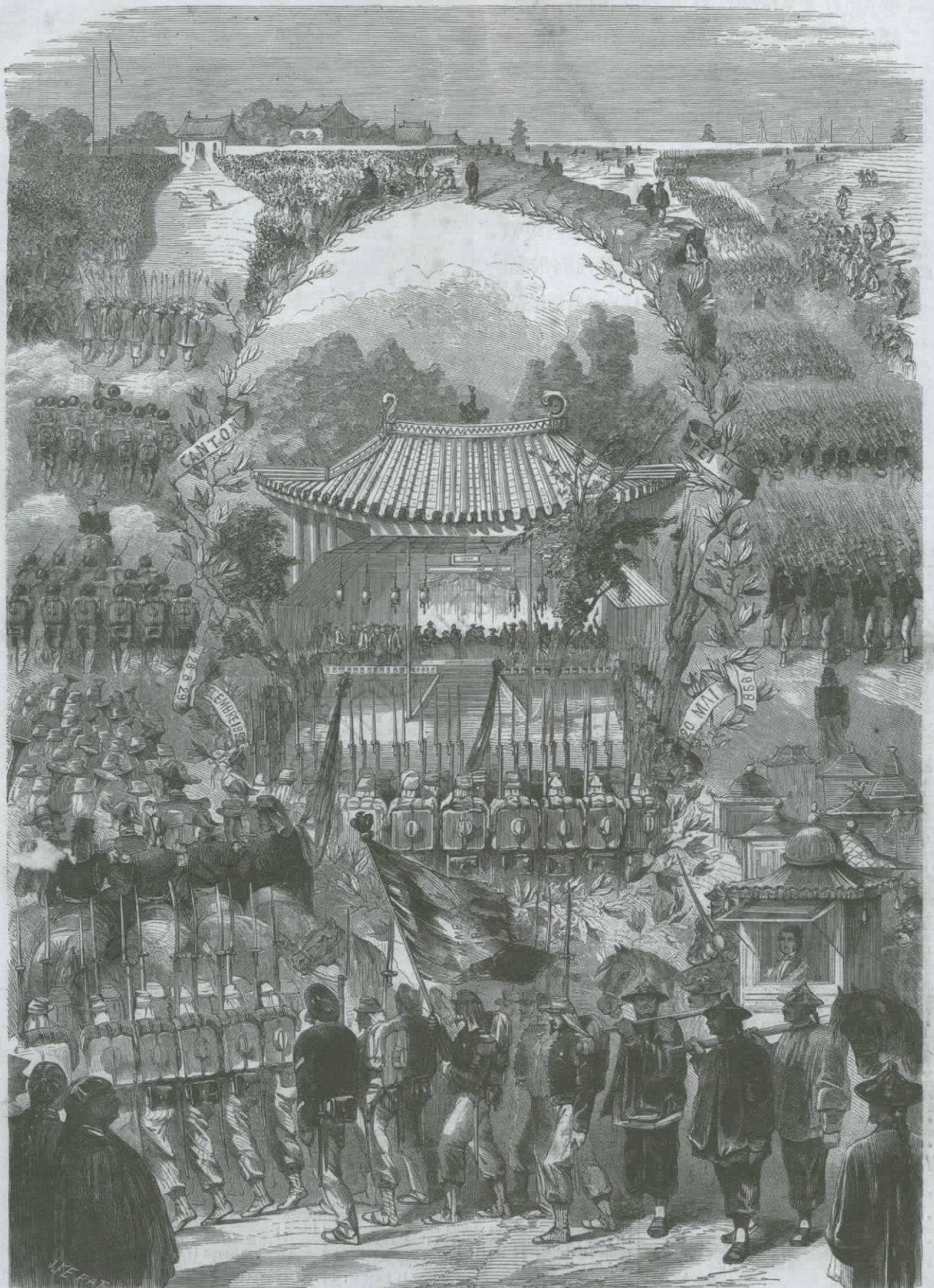

อยู่ที่อินเดีย ต่อมาอีก ๑ ปีในที่สุดก็เสียชีวิตลงเพราะความตรอมใจ ด้วยอายุขัยเพียง ๕๓ ปี^(๑๑)

เซอร์จอห์นถูกปลดออกจากตำแหน่ง

การตัดสินใจแบบขาดความยับยั้งชั่งใจทำให้เกิดเหตุการณ์บานปลายเป็นข้อพิพาทระหว่างรัฐบาลอังกฤษกับจีน โดยต่างฝ่ายต่างก็ไม่ลดราวาคอกให้กัน การต่อสู้ถูกกลามเป็นสงครามการจ้องล้างที่กระทบกระเทือนการค้าของทั้ง ๒ ประเทศ และเนื่องจากเซอร์จอห์นขอกำลังเสริมเข้ามาเพื่อกระชับวงล้อมและของบประมาณฉุกเฉิน ทางรัฐสภาอังกฤษจำเป็นต้องเปิดประชุมสภาสามัญวิสามัญเพื่อตัดสินใจดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไป

ต้นปี ค.ศ. ๑๘๕๖ ท่านเอิร์ลแห่งดาร์บี้ ผู้นำพรรคฝ่ายค้านเสนอญัตติตदनให้มีการอภิปรายและโหวตไม่ไว้วางใจรัฐบาลของนายฯ ลอร์ดพาล์มเมอร์สตันจากการใช้นโยบายผิดพลาดในจีน โดยในวันที่ ๒๔

CORTÈGE ET CÉRÉMONIE DE LA SIGNATURE DU TRAITÉ DE TIEN-TSING. — D'après un dessin de M. Roux, secrétaire de l'amiral Rigault de Genouilly.

กุมภาพันธ์ คาร์บีประณามการกระทำของ เซอร์จอห์น เบาริง และนโยบายของรัฐบาลว่าผิดกฎหมาย “ข้าพเจ้าขอทำหน้าที่ที่นายแก้ต่างให้ชาติที่อ่อนแอและไม่มีทางสู้อย่างจีน ต่อความบ้าระห่ำและป่าเถื่อนของชนชาติเราที่เรียกว่าผู้เจริญแล้ว กรณีเรือแอร์โรว์เป็นเรื่องน่าซึ้ง น่าขายหน้า และมีเบื้องหลัง...เรือสินค้าจีนดัดแปลงเป็นเรืออังกฤษ และไม่ได้ชักธงอังกฤษแน่นอน เพราะฉะนั้นลูกเรือจึงไม่ควรได้รับความคุ้มครองจากอังกฤษ เซอร์จอห์นและกงสุลปาร์คล์ได้สร้างเรื่องทั้งหมดขึ้นเพื่อเบี่ยงเบนประเด็น และร่วมมือกันใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่สุด ข้าพเจ้าจำเป็นต้องสวดขี้เหม็นเงินว่าเขต่างหากที่ยอมอดกลืนและแสดงตนเป็นสุภาพบุรุษ ในขณะที่ถูกข่มขู่ ดูถูก และเหยียดหยันโดยคนของเรา”

เอิร์ลแห่งคาร์บีประณามการดำเนินนโยบายเหยียดเรือสองแคมของรัฐบาลว่าเป็นการล่วงละเมิดพระราชอำนาจของพระราชินีและประกาศสงครามที่ผิดกฎหมาย การประกาศกร้าวของท่านเอิร์ลเรียกเสียงปรบมือในสภาอย่างกึกก้อง^(๒)

BLUE BOOK ฉบับ ค.ศ. ๑๘๖๕ ค้นพบใหม่ที่ลอนดอน เปิดเผยข้อมูลที่ทำให้นักเศรษฐศาสตร์ผู้ชื่นชมเซอร์จอห์นสบายใจขึ้นเล็กน้อย เขียนว่า เซอร์จอห์น เบาริง มิได้ดำเนินนโยบายตามความรู้สึกส่วนตัวทั้งหมด การถล่มเมืองกวางตุ้งเป็นการตัดสินใจของรัฐบาลด้วยเหตุผลด้านความมั่นคงและการรักษาเสถียรภาพความเป็นชาติมหาอำนาจในสายตาชาวโลก

ลอร์ดมามส์เบอรี (Lord Malmesbury) จากสภาขุนนางผู้ยังพอมิโนธรรมอยู่บ้าง ประณามการกระทำของเซอร์จอห์นว่าความรับผิดชอบ “เขา

(ซ้าย) รูปกองทัพผสมอังกฤษ-ฝรั่งเศส ทิซิดเมืองจีนได้ในสงครามฝิ่นและกองทหารนำราชทูตอังกฤษปีบั้งคัมให้รัฐบาลจีนลงนามในสนธิสัญญาเทียนสิน (ภาพจาก L'ILLUSTRATION ของฝรั่งเศส ปี ๑๘๕๘)

ไม่ซื่อตรงและทรยศสัตย์ เขาไปปิด กับทั้งเย่เหม็งเงิน และ พลเรือเอก ซีมอร์อย่างหน้าด้านที่สุด” ลอร์ดเอลเลนโบโร อดีตข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำอินเดียซ้ำเติมว่า “เซอร์จอห์นสร้างความอับอายให้วงการทูตของเรา เขาได้ประพฤติมิชอบต่อหน้าที่ และถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลซึ่งข้าพเจ้าไม่อาจรับได้” นายคิสราเอลี นักการเมืองฝิปากกล้า (และนายกรัฐมนตรีอังกฤษในอนาคต) ถือหางข้างฝ้ายด้านกล่าวอย่างมั่นใจว่า “สงครามเป็นสิ่งเลวร้ายต่อเศรษฐกิจ และค่างการของ เซอร์จอห์น เบาริง กลับทำให้โอกาสในการค้าขายสูญสลายไปจนหมดสิ้น ไม่ต้องพูดถึงนโยบายเปิดเสรีการค้า หนทางเดียวที่จะกอบกู้สถานการณ์ไว้ได้ คือ ยุติการปิดอ่าว หยุดการถล่มเมืองอย่างไร้จุดหมาย และเริ่มต้นเจรจาใหม่จากศูนย์”

สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงติดตามการอภิปรายของสภาอย่างใกล้ชิด แต่แทนที่จะทรงวางพระองค์เป็นกลาง พระนางกลับมีพระราชหฤทัยเอนเอียงไปทางรัฐบาลด้วยการปรารภกับเจ้าชายอัลเบิร์ต พระสวามีว่า “น่าเศร้าใจกับความสำเร็จของพวกเขา ที่ตั้งหน้าแต่จะปิดแข็งปิดขากันเอง คนพวกนี้ช่างไม่มีความรักชาติอยู่ในจิตใจเลย”^(๓)

วันที่ ๑๓ มีนาคม ๑๘๕๗ ก่อนการยุบสภาเพียงวันเดียว ลอร์ดพาล์มเมอร์สตันก็ได้ลงนามถอดเซอร์จอห์น เบาริง ออกจากตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ประจำฮ่องกงเพื่อความปรองดองของคนในชาติ และรักษาหน้ารัฐบาล ทั้งยังเป็นการแสดงความรับผิดชอบกับสิ่งที่เกิดขึ้น

ในวันเดียวกันก็เห็นชอบแต่งตั้งให้ลอร์ดเอลกิน อดีตข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำแคนาดาผู้มีชื่อเสียงเป็นราชทูตพิเศษออกไปปฏิบัติการณ์แทนเซอร์จอห์นด้วยความเห็นพ้องของรัฐสภาว่า ท่านน่าจะมีความเหมาะสมมากพอในฐานะนักการทูตมืออาชีพ เคยปกครองอาณานิคมขนาดใหญ่ ในเวลานี้อังกฤษไม่ต้องการ

นักเศรษฐศาสตร์หรือนักการทูตหัวการค้าสำหรับกอบ
กู้เศรษฐกิจอีกต่อไป แต่เป็นคนนอกที่สังคมยอมรับ
ได้ก็เพียงพอแล้ว^(๑๒)

ในอีกฉากหนึ่งนั้น การมาของลอร์ดเอลกิน
เป็นการสบประมาทเซอร์จอห์นโดยตรง อำนาจของ
เซอร์จอห์นนับจากนี้เท่ากับถูกเพิกถอนไปโดยปริยาย
มันเป็นการลดยศที่เขาเคยมีและทิ่มแทงความรู้สึก
ของราชทูตโดยตำแหน่งที่เขาเคยภาคภูมิใจว่าเป็น
เกียรติยศชั้นสูงสุดที่พระราชินีพระราชทานให้ ซึ่ง
ถ้าเป็นข้าราชการชาวจีนระดับเดียวกันแล้ว การดูถูก
แบบนี้อาจส่งผลให้ผู้ถูกกระทำต้องฆ่าตัวตายเพื่อหนี
หน้าสังคม แต่เซอร์จอห์นก็ได้ลดละความพยายาม
ทั้งที่ถูกลอยแพซึ่งๆ หน้า ทว่าเขาก็ยังดำเนินการ
ได้ดินทุกวิถีทางสกัดกั้นความสำเร็จของลอร์ดเอลกิน
ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เพราะแน่ใจว่าการล่ม
เมืองกวางตุ้งเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่ได้รับการ
สนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและเมื่อขึ้นหลังเสือแล้ว
ก็คงจะกลับลงมายาก

ในทางตรง เซอร์จอห์นยังถือดีต่อคำสั่งใหม่
ให้ลดบทบาททั้งหมดแต่หันมาเป่าหูลอร์ดเอลกิน
ถึงผลได้ผลเสียที่อังกฤษพึงได้รับหากถอนกำลังพล
ส่วนในทางอ้อมเซอร์จอห์นยังสั่งให้กงสุลปาร์คส์
ลูกน้องเก่ารายงานลับๆ กลับไปลอนดอนว่า ลอร์ด
เอลกินอ่อนแอเกินไปสำหรับการกิจนี้ และเข้าข้าง
รัฐบาลจีนจนออกนอกหน้า ในที่สุดแล้วอังกฤษก็จะ
ล้มเหลวกับแผนการที่วางไว้^(๑๓)

“สงครามฝิ่น” แม้ว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับเมืองไทย
โดยตรงแต่เกี่ยวข้องอยู่ทางอ้อม เพราะความพ่ายแพ้
ของจีนส่งผลให้อำนาจของราชวงศ์ชิงเสื่อมถอยลง
ทันตาเห็น จีนลดบทบาทจากที่เคยเป็นศูนย์กลางของ
โลกและมหาอำนาจแห่งเอเชียกลายเป็นยักษ์ใหญ่
หมดสภาพ เจ็บหนัก และเสียขวัญในสายตาชาวโลก
รัฐบาลสยามในยุคนั้นก็กลับหลังหันไปนิยม
ชมชอบและเลือกใช้อังกฤษแทนจีนและแสดงความ

ศรัทธาต่อท่าทีของอังกฤษแบบเทใจให้ทั้งหมด โดย
เชื่อว่าการฝักใฝ่อังกฤษอย่างออกนอกหน้าจะเป็น
การ “สร้างกระแส” ให้ตนเองโดดเด่นขึ้นทันทีบนเวที
การเมืองที่มีสงครามฝิ่นเป็นจุดเปลี่ยน^(๑๔)

กระแสช่วยให้ เซอร์จอห์น เบาริง นักการ
เมืองสอตกจากค่ายอังกฤษผู้สร้างความอภัยให้
ตนเองภายใต้เงาสงครามฝิ่นผงาดขึ้นมาเป็นวีรบุรุษ
จำเป็นอีกครั้งโดยมี “สยาม” เป็นเวทีละครฉากใหม่
ให้ได้เล่นแก้ตัว

โปรดติดตามสงครามฝิ่นฉบับหน้า
ตอนจบ : สัญญาเบาริง ไฟท์บังคับ
ของ เซอร์จอห์น

เอกสารประกอบการค้นคว้า

- (๑) ไกรฤกษ์ นานา. “ชาวสดวันเกิดเหตุ ๑๖๐ ปี เบื้องหลัง
‘สงครามฝิ่น’ (ตอนที่ ๑) ฝรั่งลวงหน้าจีน ๑ ก้าวเสมอ,”
ใน *ศิลปวัฒนธรรม*. ปีที่ ๔๒ ฉบับที่ ๔ (กุมภาพันธ์
๒๕๖๔), น. ๑๐๔-๑๒๑.
- (๒) ———. *เบื้องหลังสัญญาเบาริง และประวัติศาสตร์
ของ Sir John Bowring*. สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๕.
- (๓) สุริยา รัตนกุล. *อารยธรรมตะวันออก : อารยธรรม
จีน (ภาค ๒)*. โครงการตำรา วิทยาลัยศาสนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗.
- (๔) *ILLUSTRATED TIMES*, 20 Mar. 1857.
- (๕) *ILLUSTRATED TIMES*, 21 Mar. 1857.
- (๖) *ILLUSTRATED TIMES*, 28 Mar. 1857.
- (๗) *ILLUSTRATED TIMES*, 25 Apr. 1857.
- (๘) *THE ILLUSTRATED LONDON NEWS*, 18 Feb.
1854.
- (๙) *THE ILLUSTRATED LONDON NEWS*, 31 Jan.
1857.
- (๑๐) *THE ILLUSTRATED LONDON NEWS*, 7 Mar.
1857.
- (๑๑) *THE ILLUSTRATED LONDON NEWS*, 5 Dec.
1857.
- (๑๒) *THE ILLUSTRATED LONDON NEWS*, 22 Dec.
1860.

สามารถติดตามอ่านวารสารใหม่ได้ที่

<http://libapp.rmutp.ac.th/newBook/?cat=10>

- ห้องสมุดเทเวศร์
- ห้องสมุดโชติเวช
- ห้องสมุดพณิชยการพระนคร
- ห้องสมุดพระนครเหนือ

การเมืองเบื้องหลัง
สถาปนาพระปิ่นเกล้าฯ

ข้างสำหรับเวียดนาม :
จากสังคมบรรพกาล
ถึงเมนูร่วมสมัย

ตำนานมวย
คณะเลี้ยงประเสริฐ
บ้านท่าเสา

เมื่อไทยเผชิญ
สงครามตัดกำลัง

ปีที่ ๔๒ ฉบับที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๔

ศิลปวัฒนธรรม

ART & CULTURE MAGAZINE

ราคา ๑๒๐ บาท